

Predrag
Čudić
TRI POEME
I STIHOVI
PRIDE

LEKTIRA
NARODU

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA
21

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA
21

Predrag Čudić
TRI POEME I STIHOVI PRIDE

Izdavač:
Mas Media Sarajevo
Fond otvoreno društvo BiH

Za izdavača:
Emina Šukalo
Dobrića Govedarica

Urednik biblioteke:
Nenad Veličković

Predgovor:
Nenad Veličković

Pogovor:
Tomislav Marković

Ilustracija na naslovnoj strani:
Senad Muratspahić

Korektura:
Sandra Zlotrg

Dizajn-koncept:
Asim Đelilović

DTP:
Boriša Gavrilović

Tiraž:
300 primjeraka

Predrag Čudić

TRI POEME I
STIHOVI PRIDE

Sarajevo, 2021.

Sadržaj

Predgovor

Nenad Veličković

LET IZNAD KRTIČNJAKA

7

BUDIŠINA BUĐENJA

11

MAJSTORSKA

53

DUGME LUTALICA

63

STIHOVI PRIDE

99

Pogovor

Tomislav Marković

ČUDIĆ OD DETETA

125

Predgovor
Nenad Veličković
LET IZNAD KRTIČNJAKA

Knjiga TRI POEME I STIHOVI PRIDE, izbor iz poezije za djecu Predraga Čudića, istrčava na teren bosanskohercegovačkog obrazovanja s brojem 21 na dresu biblioteke *Lektira narodu*. Taj je teren još uvijek izlokani, grbavi, klizavi, ali svejedno brižljivo iscrtan linijama unutar kojih krtičnjaci igraju ulogu opservatorija. Te linije, preko igrališta tu i tamo povučene i bodljikavom žicom, opravdavaju se neistinom da Bošnjaci, Hrvati i Srbi govore različitim jezicima, pa da onda njihova djeca imaju pravo školovati se svako na svome. Istina je ne samo da je njihov jezik jedan i zajednički, nego da sva ta djeca zbijena među krtičnjake imaju slične vršnjačke dileme, pitanja i očekivanja od budućnosti. Uskraćena za mnoge prilike koje obrazovanje nudi, ona u školu odlaze i u njoj borave čudeći se odraslima koji joj pridaju važnost. Iz dječijeg iskustva, komadi

dana zgusnuti u školske časove precijenjen su gubitak vremena.

Dječak Budiša, junak ciklusa/poeme Budišina buđenja, radije ostaje kod kuće i odlasku u školu pretpostavlja do-sanjavanje stvarnosti. U tom prostoru nespontanosti dječak može svašta i može mu se sve; ali Čudić kao da se mršti nad tom jeftinom slobodom. Njegov Budiša nije štreber, nego je radoznao i zaigran, ali je istovremeno u opasnosti: bježeći s pravom u *bolovanje* od *školovanja*, on rizikuje da lijenost pobrka sa slobodom i da ostane slijep za ljepotu svijeta. Neznanje limitira snove, vodi u pesimizam i relativizam, u mucavost i zatucanost, u kič, i najzad, nazad, u neslobodu. Zato se svako od 25 *putovanja* u jednu snivanu mogućnost završava pjesnikovim brižnim i opominjućim pozivom, dječaku, da ustane, slobodno diše i živi, i radošću ispiše knjigu novog dana.

Budišini *Mali snovi* pisani su za radio, u nastavcima, bez prethodnog plana, pa ciklusu nedostaje poenta, bez koje je on onda samo dužinom i junakom poema. Ali i tako nedovršena, *Budišina buđenja* savršeno ilustruju šta poezija za djecu može i treba da radi u lektiri i učionici. U najkraćem; da u njoj otvara prozore i u nju pušta radost, a da od nastavnika traži najbolje odgovore zašto djecu uopšte poezijom veže za školske klupe.

I Budišina buđenja i svi drugi Čudićevi stihovi pride slave radost jezikom i u jeziku. Taj je jezik lak, nov, neobičan, zaigran, pa u njemu i gramatičke rime zvuče svježije i dobro, a one su druge stalni izvor iznenađenja i zadovoljstva. Na glasovnom nivou, slično Miši Stanislavljeviću, s kojim je drugovao, Čudić izvodi prava čuda. Čitalac sladokusac mljacka od zadovoljstva dok čita, npr. kako *našem majstoru turpija*

prija, Turpiju uzme pa turpija. Nenametljivo i stoga daleko efektivnije nego Nušić u *Autobiografiji*, i Čudić satirom otre- sa malograđanski polusvijet, ne odričući mladim čitaocima pravo da zavire iza kulisa predstave u kojoj nevoljko igraju. *Mladim čitaocima*, u Čudićevom opusu, znači: i onim naj- mladim, koji još čitaju glasom djeda, bake, tetke, i onim starijim, koji se već neko vrijeme ne boje mraka.

U drugoj poemi, nazvanoj *Majstorska*, Čudić nas tramva- jem vodi pored izloga zanatskih radnji, sad već izbledjelih i u sjećanjima, do prodavnice četaka, u koju uvodi svog majstora molera. Dobar učitelj mogao bi da ove stranice ne zatvara cijelo polugodište; ne samo otkrivajući pred đaci- ma u njoj jezičke čarolije niti upućujući ih na tajne slikanja portreta – *A iza te zge sjajna čela / Proviruje kroz konjsku dlaku. / Jasno je, to je četkar-majstor, / Brkovi, obrve, vlasi retke, / Dlakavog posla velemajstor, / Brkovi oštri ko oštre četke. // S plafona konjski repovi vise, / I bela griva, kozija kostret, / Čekinje, krzna, šire mirise, / Uokviruju majstorov portret.* – interijera i eksterijera, dijaloga i monologa (sve same nastavne jedinice!) nego i poučavajući ih tome šta je to pošten i koristan rad, odakle dolazi zadovoljstvo u radu, kako zanimanja postaju i zašto nestaju.

Bez želje da izlistamo cijeli popis književnoteorijskih ter- mina, pomenutim dodajmo zvučnu sliku iz *Dugmeta lu- talice*: *Pa sada u neme slike, / Da sve bude kao živo, / Trpaj, buke i muzike / Daj, veselo zvučno štivo: / Krckaj, mljackaj, / Lupaj, zveckaj, / Lomi, čupaj, / Lukac seckaj, / Zevaj, štucaj, / Kihni, šmrči, / Kikoći se, / Glasno hrči... / Pomuči se, al' ozvuči, / Nek sve trešti, / Nek sve buči!*

Na bodljikavim linijama iscrtanom polju bosanskoherce- govačke nastave tromatrnjeg jezika ovakva jedna knjiga

može se u prvi tren učiniti kao da je greškom istrčala, pogriješila vrijeme ili teren idealan za neigru, zalutala među iskusne igrače koji iz punih pluća mumljaju državnu himnu bez teksta. Utisak, međutim, vara, osim ako na školskoj tabli ne piše: nemaj druge poezije osim himne.

1.
BUDIŠINA BUĐENJA

I

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Recimo, danas će poći od toga
Njega, Budišu, boli noga,
Pa će on predan svome bolu
Preskočiti ko ništa školu!
Mama i tata ne slute, rade,
Može bar jedan dan da ukrade!
Prekrasan dan za *bolovanje* –
Zanemariće školovanje!
Na ulici će *naš bolesnik*
Od slobodice da pobesni,
Pa naoružan čokoladom
Krenuće Budiša u šetnju gradom...

Po železničkoj stanici će
Budiša lako procunjati,
Avanturističko njegovo biće
Kud bi sve moglo putovati?!
Odavde će ga odvesti pruga
Pod nebo Severa, u krilo Juga,
Tu večno lebdi dah daljina:
Beograd, Skoplje, Solun, Atina!
Kad li će smoći toliko snage
Da kupi kartu za Kopenhagen!?
Sabirajući hrabrost i snagu
Mašta već Budiša o prtljagu:
Da uzme samo nužnu hranu

Da krene prema Teheranu,
A tamo posle *uhvati brzi*
Pa da se obre u Sirakuzi!?
Budiša misli, misli do suza,
Gde ono beše Sirakuza!?
Da l' u Siriji zemlji sira
Gde se sir kusa i servira?!
Kako će tako na putovanje?
Peče ga strašno lično neznanje!
Ta on bi mogao za neznanje
Dobiti krupno odlikovanje!
Ne sme da pita sa kog perona
Kreće putnički put Vavilona.
Šta ako kažu na šalteru:
Zakasnili ste čitavu eru!?
Nít sna je tanja i sve tanja
Više Budiša ne sme da sanja
Zbog zemljopisa i svog neznanja!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

II

Uvek pre buđenja, ustajanja
Budiša mali san odsanja:

Sanja, kako je plemić poljski Pan
Mrsislav Mrzovoljski.
Pan se uvek dragovoljno
Osećao mrzovoljno:
Ni do čeg mu nije stalo
Samo frkće, samo huče,
Ptici govori budalo,
Cveće hoće da pretučē.
Za trpezom uvek zloran,
Smrknut, kivan i osoran,
Naprosto je uvek oran,
Da primeti kako nema
Ničeg lepog u prirodi,
Te da mu se uvek drema
Uz mesečev sjaj na vodi!
Slapove il' vodopade,
Morsku plimu i oseku
On prezire u proseku
Isto kao sve u veku.
Pravi vitez od Zle Volje
Nit' šta čini, nit' šta misli,
Osim da je on najbolji,
A svi drugi nesuvisli.
I sve slične misli plodne
Za sujetu naduvenka...

Prođe jutro, prođe podne
I večernja pada senka,
Sjaj zvezdani zatreperi,
On ga gleda pa se ceri:
Zvezde, svašta, oh, baš svašta,

*Moćnija je moja mašta,
Al' da maštam nisam voljan,
Ja sam čovek mrzovoljan!
Naš pan Poljak Mrzovoljski
Ni reč svojski ne zna poljski,
Mrzelo ga da se muči
Da maternji jezik uči.
Panovi su Mrzovoljski
Namćori do srži koski!*

*Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!*

III

*Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:*

*Došao Budiši neki čovek
I reče: – Sledi me, budi bez brige,
Pođimo, dakle, u dublje snove
U svet u kom ožive knjige!
Junaci knjiški u tom svetu,
Žive i pisci njihovi s njima:
Tu su Old Šeterhend i Vinetu
I Karl Maj od njih ne može maći,
Jer oni se sad u tome svetu
Ko deca ne mogu bez tate snaći.*

*Tu je i pustinjač Robinzon Kruso
U društvu svoga vernog Petka,
Na njima odelo, smešno, kuso,
Danijel Defo s njima šetka,
U neke čudne kožne kostime
Obukao ih toplo, mučno,
Pisac il' Kruso? – No, nema zime,
Vidi se sve je rađeno ručno!
Oliver Tvist i Tristram Šendi,
Pa Petar Pan i mala Vendi,
Zvončica, Hobit, Pinokio...
I ko tu sve još nije bio!?
Alisa tu uz svoga tvorca
Još sanja san o zemlji čuda;
Neustrašivog, večnog borca
Još prati Sančo, verna luda!
Ono što bi, pre svega, bilo,
Za život čudno, za san nije!
U snu se, eto, okupilo
Veselo društvo sa hartije,
Šareno društvo, izmaštanih
Krajevi, ljudi i događaji,
Pred Budišom sad kao na sceni
Sve u besmrtnom blesku sjaji.
U jednom kratkom snu-lektiri
Uspelo Budiši da zaviri
U tu književnost belosvetsku,
U jednom snu, u jednom blesku.
Ta što da čita, knjige da ganja,
Lektiru Budiša, prosto, prosanja!*

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

IV

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Sanja Budiša, kao on – zlatar!
Nije ni obućar, nije ni ratar,
Ni vatrogasac, a ni vratar,
Već pravi majstor, majstor zlatar!
I vredno radi, radi al' pati,
Da sve što vidi i pozlati.

Da presvlači, pozlaćuje,
Svoj majstorluk naplaćuje.
Tankim slojem kao dlakom
Ali zlaćanom presvlakom –
Tad obična ništarija
Presvučena zlatom sija.
Nema ravnog tom zanatu
Što sve gura u pozlatu.
A naš meštar od zanata
Čim *dodirne, već pozlata*.
Neko će reći: *Opa, bato,*
Odakle Budiši toliko zlato!?

Radnja mu puna raznog alata
Sve za obradu suvog zlata,
A našem majstoru turpija prija
Turpiju uzme pa turpija,
Koliko na dan zlatnog praha
Rasipa takva priroda plaha!?
Sva radnjica je u zlatnom prahu
Jer on sve radi u jednom dahu,
Tu pauk nije siromašak,
Po mrežici mu zlatan prašak.
Kao u mlinu taloži se
I paučine s pozlatom vise,
Baš kao usred starog mlina,
Samo je ovo zlatna prašina.
Turpija, svrdla, radi bez daha
Diže oblake zlatnog praha
A kad završi zlatarsko delo
Obriše Budiša znojavo čelo,
Takvom majstoru ne treba plata
Kad mu je i znoj od suvog zlata!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

V

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

U snu se budi kao ... on poeta –
Spreman da prirodu okleveta:
Prvo, za njega je vrlo preterano
Što sunce izlazi preterano rano.
S jeseni, s proleća i zimi, i leti
Na jastuk mu sunce još u snove sleti,
Uvek je pre njega sunce na uranku
Nikako da vidi zoru ranoranku!
Kako da opeva poj jutarnjih ptica
Kada je Budiša stara spavalica?
Kako da opiše rosu u svitanje?
Za Budišu to je životno pitanje!
Da l' da moli nekog da tu rosu slika,
Da potom rečima opiše, preslika,
Da iskuje snažne ritmove i rime,
O rosi u podne i to usred zime?
Kako je po travi ko sedef, ko slana
Zasijala rosa duž šumskih poljana...
Dok on vidi rosu ko riblje krljušti,
Već napolju jesen i šumica šušti.
Već za zimu vredni ljudi drva seku,
A Budiša peva tek o kukureku!
On skicira pesmu o snežnoj oluju,
A sneg se otapa, dah proleća struji!

U prirodi vlada neprirodna zbrka!
I Budiša neće sa njom da se trka!
On poštuje samo svoj pesnički ritam,
Ona neka žuri, on neće da hita!
On će u svom ritmu doći do svog cilja
Šta se njega tiče objektivna zbilja!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

VI

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Pre nego što se istok zarudi
Budiša sanja kako se budi,
Al' on se budi dugo i teško,
Jer on buđenje smatra greškom!
I zato su mu najdraža stanja
Kad o buđenju samo sanja.
Probudio se, dakle, al' u snu
Iz vedrog neba pljusak pljusnu.
I ovo buđenje preboleće,
Jer sve miriše na proleće,
Nepredviđena prolećna slika
Usred snovidnog krajolika!

I sad će u taj pejzaž čudan
Banuti Budiša kao budan,
Krenuće razdragan u šumske česti
Da sluša vesele prolećne vesti,
Da sluša, gleda, da uživa
Kako se bude topola, iva,
Jablan kako bledom rezedom

Prekriva svoje telo prosedo,
I kako travka pod skramom leda
Već prema plavom nebu gleda!
U zemlji svoje seme i ime
Skrivala preko cele zime –
Kad, eno, seme ko eksploziv
Čeka da grune na prvi poziv
Prolećnog sunca. A prve pčele
Cvetne posede zaposle.
Vreme je da iz grubog drveta
Cvet nežan krene da procveta!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

VII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Budiša sanja da je brodar:
Krepak, veseo, čio, bodar,
Da u plovećoj živi kući,
Nikad, baš nikad ne mirujućí,
Da čvrsto drži veliku krmu
Da seče glatke reke srmu.

O, kakvo blaženo osećanje,
Tiho, većito putovanje!
Dok spavaš, radiš il' piješ mleko,
Ti neprekidno ploviš rekom!
Peščane plaže, gusti vrbaci,
Pa rečne ade, blagi plićaci!

Kad zimski mrazevi okuju reku
Neumoljivi ledolomci
Ka zimovniku put proseku.
Kao promrzle skitničke trupe
Brodari barže svoje skupe,
Tu kao umorna, mirna stoka
Drema brodovlje uz jaslje doka
Kao na santi gomila foka sve bok do boka
A naš Budiša vrli brodar,
Zimu podnosi smelo,
Povazdan gricka nešto ko glodar,
Zimi mu prija jelo:
Isto kao drugi brodari
Kada ne rade ništa –
Sređuje neke sitne stvari
U miru pristaništa!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

VIII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Kao: on se budi kao neko drugi.
Kao: on je Cvetko, novi drug iz klupe,
Onaj što izvodi kerefeke glupe!
Sav raščepljen, razdrmusan,
Čas se gega ko pravi gusan,
Umesto da ko gusan gače,
On reve, kao magarac njače!
Zatim se nekako koso smeje
Ko čovek iz Koreje.
Pa s leđa levom rukom
On hvata desno uho,
Grakće ko gavran, grokće ko svinja,
Za njega ništa nije svetinja!
Žmirka ko majmun, zviždi ko kos,
Uvek i uvek novi štos,
Razred od smeha pada na nos!
Gricka žilete – vražije dete,
Onda to mastilom zalije
Protne kroz nos gužvicu konca
I druge čini budalije!
Dok je na češlju svirao,
Puža je izdresirao,
Ukrotio buvu,
Pripitomio muvu
I komarca!
Prosto, nema takvog školarca!

Budiša ne može da se stiša
Postao Cvetko, pa to je divno,
A Cvetko je sada Budiša
I uopšte mu nije krivo!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

IX

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Na glavu navlači topli pokrivač,
Sanja kako je odgajivač –
Sanja: napolju sneg krupan veje –
On gaji palme i orhideje,
On – kroz vrt tropski, svoj staklenik,
Ko dobrovoljni zatočenik
Kao poslednji car na svetu
U svom osobnom sobnom letu.
Šeta kroz svoje tropske leje
Raste uz palme i orhideje,
Uprkos spoljnoj oštroj zimi
Caruje on u mikro klimi.
Njemu je odavno dosta svega
Gradskog, prljavo-mokrog snega
I kao odgovor zimi na sve to

Budiša ima svoje leto!
Pronalazačkog prepun dara
On avgust stvara od februara,
Napolju drhte i cvokoću,
A on se predaje južnom voću,
Sedi pod lakom palminom granom
U društvu s narandžom i bananom,
Pogled mu nije ničim sapet
Sve liči na divan foto-tapet.
Svog mikro leta utemeljivač,
On je potrošač i odgajivač
Svog malog tropskog sna u zimi,
Svog mikro – sna u makro-klimi!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

X

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Budiša sanja u koloru
Kako je negde na južnom moru,
Isplovivši iz februara,
Stigo na crtu polutara.
Ko da je neko krojačkom kredom
Preko kopna i okeana –

Išao zemljom i krojio –
Jug od severa odvojio.

Od čuda Budiša jako pobledi,
Pa reši malo tu da posedi.
I sede nasred srede – polutar
Budiša kao pravi polutan,
Pola je dole a pola gore –
Magnetne sile za njegov se bore!
Al' kako tu, oh, ljudi moji,
Čovek opstaje i postoji?
I ko god k jugu sa te tačke
Krene, da l' ide naglavačke!?
Jedan svet, a takva čudna šara!?
Budiša posred polutara!
Može da bira, ako treba
Između Severnog i Južnog neba
Da li bi morao biti vezan
Da ne odleti u južnu bezdan?
Sa severnjačke gledano tačke
Južnjaci vise naglavačke.
Sa stanovišta, pak, južnjaka,
Isto pitanje, ista žvaka!?

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

XI

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Budiša sanja kako se skija
Zimski sport u snu jako mu prija,
Da ne bi imao neprilike
Proučio je poučnike:
Sve o skijanju bez muke.
Nacrta padinu, pa penkalom
U cik-cak vozi veleslalom.
I dočepao se ski-lift sidra,
Čio i spretan ko snežna vidra.
Tu su ski-cvikeri, pa ski-kapa
U džepu studija, prava ski-mapa
Veleslalomskih detalja,
Sve razrađeno kako valja:
Kod onog velikog krivog bora
Skrenuće desno, šta će, kad mora,
Zatim će pravo, levo pa pravo –
Tako je u plan ucrtao.
Međutim, ako bude gusto
Pa nehotice krene spustom!?
Moraće menjati plan žestoko
Rešiće problem, dakle, stubokom,
Telo od brega, noge k bregu,
Nije baš lako na skliskom snegu,
Kroz razređene bele jele
Leteće oblak prašine bele,
Voziće desno, voziće levo,

U takvoj vožnji budan je snev'o
Sebe ko pravog snežnog kneza!
Al' najedanput oba veza
Popuste i preko *brzog* snega
Gle, skije stižu na cilj bez njega.

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Dosadila mu ulična graja,
Pa ljudski govor papagaja
Hoće da sluša, nežna duša.
Kupio krletku, kupio hranu,
Našao kutak u svom stanu
I dok napolju ulica trešti,
Njegov papagaj krešti li krešti.

Gleda Budiša svog papagaja
Izgleda da će sneti jaja...
Al' gde da snese, nema gnezda,
Nema slamčica, pamuka, trave,
Od kojih ptice gnezdo prave?!
Srećno se Budiša po glavi lupi –

I gnezdo može da se kupi.
Uzeo Budiša nešto novca
Pa poput veštog tragača-lovca
Pošao u grad do pet-shop kuće
Ne traži Budiša nemoguće,
Traži gnezdo za papagaja
Mestašce gde će sneti jaja.
*Sve za vaše kućne ljubimce
Gumene kosti, hrana za ptice,
Korpe za mačke, i ogrlice
One što kucu il' macu čuva
Od krpelja i skočibuva.*
Prepuna radnja ljupkih bića:
Hrčaka, miševa, zamorčića,
Zlatnih ribica, zeba, carića,
Kornjača, škorpija, gušterčića!
Kanarinaca, belih kunića...
Uz taj šareniš i žamor ljudi
Prodavac vešto *pazar tvrdi*
Nudeći gnezda priča li priča:
Biće tu puno papagajčića!

Smestio Budiša gnezdo u kavez
Nestrpljiv, ali strpljivo čeka.
Čeka i čeka, ptičicu hrani,
Al' gnezdo prazno, prolaze dani.
*Ko da je s vragom sklopio savez
Papagaj nije za čoveka!*
Budiša se stade da žali
Kad stiže vodoinstalater.
O vi ste, momče, pravi amater

*Ta da bi bilo malih jaja
Mora imati par papagaja!
Pošao Budiša na pijacu
I rekao ptičjem prodavcu:
Treba mi par za papagaja
Pa da mi snesu mala jaja!
Video čudni prodavac ptica
Mušterija je neznalica
Te mu prodade prvu s reda.
Budiši na vrat opet beda,
Ptičice su se slagale lepo,
Bištale kljunom, prašile repom,
Krešte uglas svoje duete,
Misli Budiša imaće dete.
Primer su sloge papagaja,
Al' nikako da snesu jaja!*

*Opet je došao onaj majstor
Koji popravlja kapuće česme:
O, vi ste, momče, pravi amater,
To se već nikom desiti ne sme,
U mojoj tvrdnji nema trun senke
Čekate jaja od dve ženke!*

*Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!*

XIII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Sanjao tako naš delija
Kako je postao krotitelj zmija...
Ništa, ja ništa ne znam smelije,
Od delije što kroti zmije!
Te snage i tog duševnog mira,
Veći je fakir od fakira!
Nas čim se zmija zaleluja
Prođe nekakva hladna struja.
Al' naš Budiša svira obou
Dresira jednu krupnu bou.
Pred Budišom ko rimski liktor
Pokorno ide boa konstriktor!
Boa konstriktor, puzeća strava
Hvata čoveka od udava!?
Al' ne bojte se, samo bez brige,
Proučio je Budiša knjige
Gde piše lepo – prava idila,
Da boe gaji narod Brazila
Ko prave kućne životinje
Da ono malo sirotinje
Brane te kućne, vredne zmije
Od glodara i slične bratije!
Budiši nije stalo do love
On iz hobija kroti boe,
Kobra je dobra, piton je pitom,
Pa i zelenu ukroti mambu,

Čim joj zasvira zmijsku sambu.
A ni do slave Budiši nije,
Iz zadovoljstva on kroti zmije.
Čim on zasvira svoju frulu
Zmije se prepuste muzičkom čulu
Slušaju tajne muzičke šifre
Pa telom pišu mitske cifre
I kao krotka živa linija
U ritmu zvuka igra zmija.
A opasno je!
Pa šta onda –
Naočarka il' anakonda
Pokorava se tajnom umeću:
Čas oponaša uspravnu sveću,
A čas onako hitra i duga
Oko Budiše samo vijuga.
On zna njihove najdraže pesme
Nema te kojoj prići ne sme.
Ah, to je san od snova, iz kojih
Budiš se srećan što san postoji.

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XIV

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Bar u snu Budišu nije do sada
Nikad hvatala takva dosada,
A ovog puta ona ga ščepa,
Dosadno, prosto, da čovek krepa...
Dosadno, samo se muva po kući –
To su trenuci nemogući!
Sve mu je dosadno, sve mu se gadi,
I ništa mu se, ništa ne radi:
Uzeo knjigu, al' šta vredi
U njoj junaci jadni, bleđi
I događaji nekakvi sivi,
Ta u toj knjizi niko ne živi,
Pusta je knjiga, nenastanjena
Ko soba prazna, iseljena.
Potom je Budiša uz knjigu kunjao,
Zatim je opet kroz kuću cunjao,
Tražio nešto po ormarima,
Al' ni sam ne zna šta ga zanima,
Zavirivao po budžacima
I nadao se pravim znacima
Novih, istinskih događaja.
Da li da pusti starog zmaja,
Ili da igračke dobre, stare,
Po sobi opet prokrstare?
Al' uporno mu se mota glavom:
Nije to ono, ono pravo!
Kako na sve to tačku da stavi,
Da dubi makar malo na glavi?
Možda je izlaz, ipak, u tom,
U svetu starom, al' obrnutom!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XV

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Budiša više nije gotovan,
Postao Budiša cvećar-baštovan.
Al' on je pravo dete sreće,
Odgajio je jestivo cveće.
Kao što pišu pravila stara
Lepo u korisno on pretvara.
Mnogi je majstor pre njega sniv'o
Da gaji cveće, al' jestivo.
Cveće, najlepší lek za oči,
Al' koje može i *da se smoči*
Uz neku drugu dobru hranu,
San beše mnogom baštovanu.
Ah, kakvi su to praktični snovi,
Ta zar je čovek da se tovi!?
Ta nije čovek samo zbog jela,
Al' pohovana ruža bela
Bila bi, ipak, lepa – cela
Za jezik isto kao za oko,
Pa hrizantema ko mortadela,
Pa one tako ljupke frezije,

De, probaj, slobodno, zamezi je!
Sada, ko voli nek izvoli –
Reč je o paprenoj gladioli,
Probaj od ovog belog krina,
Lepši je nego puter-slanina,
Ne, nije Budiša jeo bunike,
Ali punjene perunike,
Il' usoljene georgine,
Uz slane kapre i sardine,
Ili dinstane karanfile.
Tu ide dobro od smuđa file!
Il' onaj divni oranž neven
Ko ostrigama da je nadeven.
Ko li će biti gurman sretnik
Koji će upasti u taj cvetnik?!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XVI

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Od ranog jutra sve mu je smetalo,
Jutros je Budiša zanovetalo,
Još u snu mu je zasmetao
Veseli budilnik, sobni petao,

Od besa Budiša reče, zamalo:
– *Hoćeš li prestati, ti budalo!*
Još nije počeo ni da zeva,
A već uporno izvoljeva:
Kakva nesreća, kakva šteta
Opet taj doručak: hleb i pašteta,
Prosto bi nekako od besa plakao
Ne sviđa mu se topli kakao.
Ulaže protest silovito:
Jaje je, kanda, suviše rovito!
I tako dalje, malo-pomalo,
Od ranog jutra zakeralo!
Sve mu je smetalo, sve mu se gadilo
I ništa mu se nije radilo,
I samo mu se samo zevalo,
Zar nije pravo izvoljevalo!
Al' on je čovek sa mnogo mena,
Narav je njegova jako složena,
Narav je njegova od njega jača,
I, eto, Budiše zanovetača.
Zakerala od ranog jutra,
Da li će takav biti do sutra?!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XVII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Svitanje otkrije dobro znane
Kuće, ulice, restorane,
Svitanje otkrije svet ovaj stari –
Mostovi, parkovi, bulevari,
Da, to je to što čovek gleda
Iz dana u dan i što oko
Zna dobro kao svoje lice:
Kuće, ulice, uličice!
Al' Budiša je znao da noć
Nekakvu drugu ima moć:
Da skrije bližu okolinu
Otkrije beskraj, beskraj daljinu,
Da skrije dobro znane pejzaže
I da nam nešto više kaže
O beskraju, o svetu moćnom
Na nebu vedrom, nebu noćnom.
Budiša sanja: Sedi na klupi
Na svom malenom cvetnom balkonu
Mada on sebe ne smatra glupim,
Priznaje, ne shvata vasionu!
U nebo gleda i tu gde je
Za dana bilo plavetnilo
Sad se hiljade zvezda smeje,
Sve se najednom ispunilo
Svetovima kojih po danu
Kao da nigde nije bilo!

Na nebu se tad kao na dlanu
Vidi kako su daleki puti
Do zvezda ustreptalog sjaja,
Al' to je samo tek početak
Putu u svemir, puta bez kraja.

O nebo noćno, o nebo vedro,
Pokazuješ nam beskraj štedro
I otkrivaš neštedimice
Sve svoje zvezde i zvezdice,
Pa čak i one zvezde koje
Dok sjaje za nas – ne postoje.
Kada se kosmos treptavog sjaja
Nasluti kao svet bez kraja.
Budišu hvata nešto ko seta,
Oh, kako setan očima šeta,
Pa zatim nekakvo čudno divljenje
Ta veliko je ovo življenje,
I on je srećan i velik sve dok,
Sve dok je čuda svetskog svedok!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

XVIII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Šta bi sve moglo danas biti?
Danas bi mogao poraniti,
A mogao bi odocniti!?
Ah, kakva gadna zagonetka
Birati između dva početka:
Poći u školu, blistati znanjem,
I biti prva bubalica;
Kasniti s lažnim opravdanjem,
Izvrđavati do sitnica?
Il' prosto krenuti putem trećim:
Prepustiti se slučaju-sreći,
Krenuti, recimo, prema reci!
O, plaha reko, samo ti teci!
A Budiša će duž tvog keja
Šetati, proći pored muzeja,
Pa će na ušću na torbu sestiti
I mašta će ga za tren odvesti
Pod palme, negde na morsko žalo
Gde plešu grane sa maestralom.
No, nije ni to neki dobitak,
Izvor te sreće izgleda plitak
Sram šlepova što nose šljunak,
Rečni vuk – rečne vode junak.
On s vodom ratuje putujući
Na brodu svome, u svojoj kući.
Brodaru, vuče, lepo pristojte
Na crnom šlepu kokoške tvoje!
Rečne kokoške na tolkom brodu
Što nosi šljunak niz savsku vodu!
Krmaniš, žena ti ručak kuva,
Kokoš se rakoli, snela je jaje,

I pošto nema šta da čuva,
Žućov na obalu uporno laje!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XIX

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Budiša sanja kako leži,
Boluje, ali sa zadovoljstvom,
U divnoj duševnoj ravnoteži,
Opijen nekim slatkim spokojstvom;
Čas traži kompot, čas južno voće,
Čas mu se prohte da igra remi,
I svi ga služe, sve što hoće
Čine mu pokorni, brižni, nemi.
Jer Budiša je fin bolesnik,
Uzvišen kao kakav pesnik,
Uzme hartiju pa pesmu sriče,
Sve svoje misli haotične
Poveže, sredi, pa poželi
Zbog pesme da se sneg zabeli
I da se s juga vrata ptice,
Da procvetaju ljubičice,
Kao poenta tog lirskog dela

Slika je nekog divnog jela.
I tek što Budiša pesmu pročita
A već na stolu švedska pita!
Jer majka shvata – njen bolesnik
Odista nije običan pesnik!
Više od svake pesničke škole
Taj pesnik ceni profiterole!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XX

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Ko akvarijum mirno je nebo u noći
I zvezde kao riblje oči
Gledaju Budišu bez nekog žara
Dok avionom nebom šara
Nekakvu svetlu, laku crtu,
To se on poput veštog pilota
Po beskraju s lakoćom mota!
Budiša nebom pilotira
Lako ko da na harfi svira.
A motor gudi, zvuke plete,
Krila kroz vazduh nečujno lete,
Dole je zemlja, zemlja ljudi,

Gore Budiša, avion gudi,
Prekrasna ptičja perspektiva
O kojoj svaki čovek sniva!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XXI

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Došla mu u san sjajna ideja
Da se školuje za džokeja!
Budiša ceni tenis i hokej,
Al, zna se kol'ko se dobar džokej
Svuda po svetu traži i ceni,
Pre nego stekne džokejsko zvanje
Mora da savlada neko znanje,
Mora da zna da konju priđe,
Da ga osedla i zažvala,
A to baš nije puka šala.
Zatim, da mu se na leđa baci,
A konji, to su obešenjaci,
Konji su čudno živahne sprave,
Retki su oni mirni ko krave.
A kad mu se na leđa vine
Ko da je seo na vrh planine!

Kad mu se učini da je sve okej
Tek je loš jahač, a ne džokej
Konjanik jeste, al' nevičan,
Džokeju pravom nije ni sličan.
Sve mu se čini pašće iz sedla
U grlu mučna, krupna knedla,
Budiša sad već sanja o spasu,
A konj je tek u brzom kasu,
A kas je predigra galopa,
Drži se, Budiša, sad si tropa!
Šta hoće ovaj besni vranac!
Budiša nije Indijanac
Koji sa golog konja iz trka
Pogađa strelom iz gipkog luka
Ko vihor jureći kroz savanu
(Loveć za decu duhovnu hranu
Istina, samo na ekranu).

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XXII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Kao što radi sanjar stari
U snu je probao mnoge stvari:

Slikanje, vajanje, stolariju,
Kuvanje, štrikanje, grnčariju,
Obilazio je teretanu,
Zatim je pravio ikebanu,
Potom je postao bojadžija,
No nije voleo boje podjednako,
Zaključio je da mu ne prija
Ultramarinljubičasta, nikako!
Malanje, farbanje, rezbariju,
Zidanje, tesanje, limariju,
Al' nikad nije uz gitaru
Pevao neku dragu ariju.
I sad je Budiša sav srećan snio
Svira i peva: *O, sole mio!*
Izranja sunce iz modrog mora
Budiša seo na morsku stenu
I poput pravog razvigora
Njegova pesma sunce prenu,
U talasima more diše,
Po šljunkovitom žalu piše
Budiši neka sasvim nova
Mokra i nepojamna slova,
Koja i sama, prosto, nastoje
Da se sa pesmom o suncu spoje
U Budišinom srcu ko spone
Njegove pesme i vasiona.

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši!

XXIII

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Slatka mu misao opija mozak
Sanja: Kao on donski Kozak
Spretan na konju, vešt na vodi,
Takav se jednom u veku rodi!
Zatim je sanjao da je husar,
Pa brodolomnik, pa planinar,
Iz sna u san je lak i lep
Leteo ko leptir kupusar,
Dok nije sleteo na neki brod ili šlep,
On lično, kao vrhovni gusar!
A beše lak, jer je imao krila
Za njim njegova gusarska kamarila!
Zarobio je pun brod dvorskih dama
Ili princeza,
I nekakvog princa, prava vrdalama,
Vitkog ko zimska salama,
I nekakvog ko mortadela
Debelog kneza!
Budiša poput bengalskog tigra
Životima se njihovim igra,
Crvena marama skupila njegove
Crne lokne,
Gusarske pumparice i crvene sokne,
Brkove crne namazao lojem,
Sav je obliven gusarskim znojem,
Brkove crne ufitiljio,

Na zdravo oko zaškiljio,
Tu su i bodeži i kubure,
Tu je i jedno puno bure,
Jer to ne smemo smetnuti s uma,
Burence jedno puno ruma,
Gusarska hrabrost nema pokrića,
Bez burića opojnog pića,
Al' da stavimo na priču tačku
Nije Budiša stvoren za pljačku,
Njegova narav tom nije sklona,
Pa on je gusar iz bontona:
Shvatite taj san ko pustu šalu,
On beše gusar na maskenbalu!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XXIV

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Čitao Budiša: plakate, letke,
Romane – stare dvorske spletke,
Pa i školsku lektiru,
Al' nikad Budiša mislio nije
Šta se to zapravo oduvek krije
U belom, čistom papiru!

Napiše Budiša pokoje pismo
Nacrta konja, tapira,
Al' nikad do sad mislio nije
Kakva se tajna u belom krije
U srži samog papira.
I kada kao pesnik peva
Ne uzme zvonku liru,
Već uzme pero, reči ko pleva
Lete po belom papiru!
A šume rastu, šume šume,
List se sa listom dira,
Budiša sluša i razume:
Ovde je rudnik papira?!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XXV

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Život je dugačak, snu nikad kraja,
Iz dosade je stao da vaja,
Mada je Budiša momak stamen,
Nije mu lako da kleše kamen,
Kamen je gotovo kao čelik
Dleto nezgodno, čekić velik,

I čudno puca, napraviš grešku,
Odvališ čitavu komadešku,
Pa začas može skladna figura
Postati smešna kreatura.
Naš je Budiša ruke lake,
Oborio se na oblake,
Pa od oblaka što nebom plove
Vaja Budiša svoje snove:
Jedan što beše kao lira
Pretvorio je u kolut sira,
Drugi plovljaše ko vitka džunka
Sad visi s neba – suva šunka!
I tako njegova vajarska dela
Prava izložba dobrih jela.
Prepuno jestivih eksponata
Pa kom se hvata, neka hvata!

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

XXVI

Uvek pre buđenja, ustajanja,
Budiša mali san odsanja:

Na glavu navlači topli pokrivač,
Sanja kako je odgajivač,
Zapravo, tačnije – pozajmljivač!

Čim vidi negde mačku, il' zeca,
Hrčka, kučence il papigu,
Počne da moli, kumi, jeca:
Molim te, brate, ne vodi brigu,
Za tvojim zecom srce mi žudi,
Na mesec-dva mi zeca posudi.
Dok drugi kunići zimi poste
Budiša doneo zeca u goste –
Pa dragom gostu zecu, znate,
Prinosi brda kupus salate,
I druge zečje grickalice:
Projino zrno, ječmene klice,
Jabuke, dunje sa ormana.
Obilje hrane, o ljudi moji,
U gostima se zekan goji.
Ta prekrasno je zecu-gostu
Na Budišinoj gozbi-kostu
Sa zecom radi fiskulturu:
Zečiju šetnju, jednu turu
Skakutanja i vrludanja,
Prevrtanja i krivudanja
Pa kupanje, pa friziranje
Pa zec frizura, pa ko vrata
Zečija kupusar-leptir kravata.
Kao sve stvari pozajmljene,
Mora i zečić kući da krene,
I onda Budiša tužna srca
Ponese nazad zeca, kući,
Primi ga stari gazda, ali
Sve maše glavom ne verujući:
Jest da je iste dlake i uši

*Isto su duge i ista pufna
Ko starom zeki štrči na repu,
Al' ova zverka debela, krupna
Ne liči više na moga zeku!
Kada Budiša goste kosti
Tada se jede, a ne posti!*

Jutro je, Budiša, ne budi skroman,
Na noge, počni novi roman,
Slobodno živi, slobodno diši,
Radošću knjigu dana ispiši.

2.
MAJSTORSKA

Radivoju

Tramvaj se penje uz Bulevar
I šišti trola ispod grana,
Varnice sleću na trotoar –
U lišće palo sa platana.

A putnik jedan lica bleđa,
Nemirno čupka bradicu retku,
Sve firme čita, izloge gleda,
Pošao je u lov na četku.

Penje se tramvaj, zvoni, kočii,
Izlozi lete kraj vagona,
Duž Bulevara svetle ko oči,
Prolazi tramvaj kraj *Liona*.

I već se nižu udžerice,
Mali izlozi, mala vrata,
Čudesne neke prodavnice
Još čudesnijih zanata.

Burek – kroz vrata kulja para,
Belo pecivo, slani pereci,
Odmah uz izlog *Obučara*.
S obućom starom sto meseci.

I *Roletnar* je u blizini,
Besmrtnih, moćnih zanatlija –
Dušeke za pse po narudžbini –
Šije proveren dušegdžija.

*Zatim Izrada ukrasnih sveća,
Cvećara: ruže, venci šimšira,
Sve od veštačkog neven-cveća,
Plastike, žice i krep-papira.*

*Bravar – ključevi za sva vrata!
Prepuna Biljna apoteka –
Travar je majstor od zanata.
Za svaku bolest ima leka.*

*Krojačica za rublje belo
Šije i nove stranke čeka.
Hemijski čistač života celog
Vadi sve vrste masnih fleka!*

*A izlog malog restorana
Nudi bezbrojna jela i pića
Roštilj se puši, čitavog dana
Ima gurmanskih, svežih škembića!*

*Šijem jorgane – svilene, meke,
Za noći hladne, za snove lake;
Pravim brkove i perike –
Od domaće i strane dlake.*

*Danas je prirodne kose era
I vrapci znaju, nije tajna,
Žene, svratite kod frizera
Da vas ukrasi hladna-trajna.*

Naš putnik traži nešto retko,
A često, gusto, dlakavo, stalno,
Moler je i on traga za četkom,
On je u lovu na idealno.

Stari kočničar po navici
Usporava tramvaj *Kod Cvetka*
A tu u reči i u slici Firma:
Najbolja molerska četka!

– *Molim vas izlaz!* – moler više,
Probijajući se poput metka
Kroz sabijene ljude-sendviče
Proleće, jer ga zove četka.

Posedujući umetnost retku
Vešta penzlica firmopisca
Nacrtala je bajnu četku
Od repa nekog matorog lisca.

Firma ko kruna iznad vrata,
Iz donje, ljudske perspektive,
Velika četka, simbol zanata,
Ustalasana poput grive.

Izlog, tek izlog opčinjava:
Bezbrojne četke ukrštene,
A iza tezge nečija glava,
Ruke nad poslom nadnesene.

Četke brijaće, četke za zube,
Ogromne četke i četkice,
Četke za flaše, četke za trube,
Četke od žice i pjalice.

A u budžaku, u polumraku
Penzlice nežne, ko perce lake,
Kao princeze uz grubu dlaku,
Za neke fine slikarske šake.

Ko iz vremena davnopozna,
Tu u izlogu, ko u bajci
U oklopu jagnječeg krzna
Ko vitezovi – molerski valjci.

Strast je molera obuzela
I on uzbuđen gurnu kvaku,
A iza tezge sjajna ćela
Proviruje kroz konjsku dlaku.

Jasno je, to je četkar-majstor,
Brkovi, obrve, vlasi retke,
Dlakavog posla velemajstor,
Brkovi oštri ko oštre četke.

S plafona konjski repovi vise,
I bela griva, kozija kostret,
Čekinje, krzna, šire mirise,
Uokviruju majstorov portret.

Druge finije i skuplje dlake
Pažljivo smeštene u police
Od dabra, jazavca, kune plahe
Lisice, tvora, veverice.

Četko, dostojna divljenju svakom!
Bogatstvo puni sve budžake.
I vid se opija samo dlakom,
Kud god pogledaš dlaka do dlake.

Čovek kom dlaka život znači,
Ne može biti površan, lakom!
Ako se hvali, katkad i ači –
On sate provodi nad svakom dlakom.

A, ipak, sve je neizvesno
Ko da mu život visi o dlaci,
Dlaku uz dlaku sabija tesno,
Ko svoje misli stari mudraci!

Četkarski život: kakav-takav,
Priča bez kraja i početka,
Divan je, mada uvek dlakav,
A kruna svega dobra četka.

A naš je moler vičan struci
Znalačkim okom četke bira,
Proba kako mu leže u ruci,
Čas diriguje, a čas svira.

Dok četkar hvali oberučke
Izradu i kakvoću robe,
Moler pažljivo zagleda ručke
I razmahuje, radi probe.

Čas tiho, a čas skoro više,
Iskolačivši oba oka:
– *Moje su četke za sebe priče,
A cena nije previsoka!*

I tankim brcima kao četkom
On vešto farba reči niz usne,
Kleo se babom, strinom i tetkom:
– *Četke su moje baš sve vrsne!*

*Sve moje četke su kao žive,
Jer ja nabavljam najbolju dlaku,
Najbolje repove, najbolje grive,
Ja vam ne nudim mačku u džaku!*

*Ah, ta vam četka divno stoji,
Te su mi dlake jako drage,
Jer konj od čijeg je repa skrojih
Tri je imao konjske snage.*

*Taj rep je kao dim iz broda
Leteo, konj je galopirao,
Muku sam imao da mi rep proda,
Gotovo ništa profitirao!*

*Ostadoh žrtva sopstvene strasti,
A bejah takav i na početku,
Biti najbolji il' propasti
I život dati za dobru četku.*

*Četkar je bio i moj tata,
Po ugledu na svoje pretke,
I ja se držim tog zanata
Trideset godina pravim četke.*

*Praviti četke je predivno,
Al' za to treba inspiracija!
Ja to osećam intuitivno:
Nadahnuće plus zanimacija!*

*Dok pravim valjke, pajalice
Nervozan sam, jako rastresen,
Kad biram dlaku za kičice
Kao u snu sam blažen, za-ne-sen!*

*– Slušajte – ni ja nisam od juče,
Izusti moler s dostojanstvom,
Bar sam za četke stručan, učen,
Ne uvijajte sve tajanstvom.*

*A vama svako poštovanje,
Za ruku su vam četke lake
I one deblje i one tanje –
Vidi se da ste majstor za dlake.*

*A dobre četke sve su ređe.
Često kad nešto prelazim lakom
Jedna jedina dlaka me pređe
I ja pobesnim nad tom dlakom.*

*Iz slabe četke dlaka se linja,
Tad mi se, prosto, više ne živi,
Često me nazovu moler-svinja,
Jer misle mi smo moleri krivi.*

*Pošto me posao veliki čeka,
Kupujem smesta vašu robu,
Verujem u vas ko u čoveka,
Vaš zanat sutra stavljam na probu!*

*Tramvaji zvone, život teče,
Orkestrom bučnim trešti ulica,
Moler s paketom žuri kroz veče,
Punim četaka i četkica.*

*A četkar svoje četke sneva,
Za njima žali i boluje...
Moler mu slavu širi i peva,
Po svetu farba i moluje.*

3.

DUGME LUTALICA

Zamislite priču jednu
I u priči zemlju neku,
Zemlju pravih čuda vrednu,
Zemlju divnu, al' daleku...

Zamišljajte, zažmurite,
Sanjarite, ne žurite,
Tako, tako sanjarite,
Za istinu ne marite:

Videćete pejzaž čedan,
Tu i tamo bistru reku,
Pejzaž bujan, a uredan
Kao okupan u mleku.

Sad u vaša sanjarenja
Ko u delo čudotvorca
Dajte kule i znamenja
Tajanstvenog nekog dvorca.

Prekrasno je sve, al' gluvo,
Kao na dnu sinjeg mora,
Nigde radosti za uvo,
Nigde kakvog skladnog hora!

Pa sada u neme slike,
Da sve bude kao živo,
Trpaj, buke i muzike
Daj, veselo zvučno štivo:
Krckaj, mljackaj,
Lupaj, zveckaj,

Lomi, čupaj,
Lukac seckaj,
Zevaj, štucaj,
Kihni, šmrči,
Kikoći se,
Glasno hrči...

Pomući se, al' ozvuči,
Nek sve trešti,
Nek sve bući!
Zvukovima prodefiluj,
Pravi priču, al' nafilej,
Bez muzike dvorske priče,
Prosto, ni na šta ne liče!

Uđimo bez strahovanja,
Čemu stidljivost,
Ta priča se samo sanja
Pa nas štiti nevidljivost:

U velikoj prekrasnoj dvorani
Pevali su šareni dvorani
Kako nigde na svetu delije

Pred trpezom nisu veselije,
Sve do one slavne Dembelije
Nećeš naći zdravice smelije,
Svud okolo lenti i ordenja
Lebdeo je duh dobrih pečenja.
Pevali su: kroz korita reka
Da im teče red meda, red mleka,

Kako su im šume kao bašte
I kako se ne muče, ne pašte
Slavni lovci, jer zveri njihove
Samo priđu pa ih lovci love,
Kakve zveri, to su deztereri,
Tu medvedi ko penzioneri
Sa lovcima da im vreme mine
Mumlajući igraju domine.
Svud po šumi šumski suveniri
Veverice, lasice, tapiri,
Svud proplanci, svuda dosta trave,
Ljubičice i bele i plave,
Tu po ličnoj želji svako boji,
I nebo i zemlju po svom kroji,
Jer tu svako živi ko da sanja
Na večitom času blagostanja.
Knez Hranislav, časna sanjalica,
Izmislio zemlju do sitnica
Poput kakvog prapotopskog kralja
Izmislio zemlju do detalja
Nemoguću, znači, kako valja:
Ko vrhovnik silnih veresija
Živeo je kao silesija.

Al' sad čujte, al' to među nama,
Čak se i tu dogodila drama,
Nije prava drama, al' dramica,
Junak beše dugme lotalica.
Sad će neko reći: Opa, bato!
Čim zaključa da je dugme zlatno,
Da je dugme zlatno u pitanju,

Da se zlato odalo skitanju!
I velike ljude zlato seca
I kraljevi pred njim su ko deca!

(I ovde se scena širi širom,
Započinje sve kraljevskim pirom,
No, pir ko reč ako nekom smeta...
Počelo je sve usred banketa.)

Banket, gozba, pir il' terevenka,
Slavlje, kermes, rastur il' žderanka,
Radni ručak, dobrotvorna klopa,
Kao guska tu se samo-šopa!
Il' sto švedski, a kuhinja srpska,
Nije važno samo nek se krcka!
Prijem-pijem, žurka il' igranka
Tulum-zulum, tanc ili pijanka,
Il' domjenak, il' mega užina,
Sve u svemu, tu trpi kužina,
Jer tu vlada ješna atmosfera
A svaki gost tu je Pera-ždera.
Javila se najpre luda dvorska
Uvertira to je bila horska,
Pravna pesma, svečana kantata
O večnosti kneževog mandata:
– *Nazdravimo slavu i preslavu
Našem slavnom knezu Hranislavu!*
I zdušno su kao jato vrana
Zagraktali, tresla se dvorana:
– *Brade su nam slepljene od masti,
A plastroni mrljavi, prljavi,*

*Al' tako nam podaničke časti
Ovde niko ne sme da mrljavi!
Gospodaru, u tvojoj su sviti –
Zadovoljni, debeli i siti!*

A tada će, opet, dvorska luda,
Po redu se dvorskom trpa svuda
Uz mljackanje, zveckanje i buku
Zapevati odu o prsluku:
– *Baš mi puca prsluk-prslučak,
Baš mi prija ručkić-ručak
Da otkopčam prsluk-prslučak,
Da okončam ručkić-ručak
Inače će prsnut prsluk-prslučak,
Nema gde da stane ručkić-ručak.*

*Premalo je šúma slavluka
Prostranijih od duginog luka!
Za našega slavnog suverena,
Kad se vraća sa banket-terena.
To prihvati hor smešnih dvorana
Od pesme se zatresla dvorana:
– Kad se naš knez dobro podnapije
I najšire tesne su kapije!
Nasmeja se knez širok u pasu
Pa izusti sa brigom u glasu:
– Da bi čovek bio ko Baš-čelik
Stomak mora biti baš-baš-velik!
Podanici moji, u načelu,
Naša snaga krije se u jelu,
Nema zdravlja, niti dvorskog sjaja
Bez kraljevskih, slasnih zalogaja,*

*Ni podviga nema, slavnog dela,
Bez obilja, najdivnijih jela!
Glava što ceni zdravlje i telo
Mora da misli na slavno jelo!*

A dvorani što nisu zlorani
Zatočnici nauke o hrani:
– *Nismo se nećkali, mrljavili
Ni kad smo malom dečicom bili!
Zato se ovako visoko vinusmo
Brže progutasmo no što zinusmo!
Kako se moćno puše činije!
Nikad nam nije bilo finije!*

Baš je ovde mala luda dvorska
Ismevala nastojanja horska,
Dvorska luda po suštini zvanja
Uvek ima oprečna saznanja,
Dok čitav dvor iste diple svira,
Ovlašćeno lūda oponira,
Jer za ludost ljudi teče plata
Ima l' od tog luđega zanata!
Dobra luda skuplja je od zlata!
Luda reče da se u načelu
Hrabrost ljudi meri po odelu
A lojalnost po piću i jelu!
I da oni što na jelu štede
Ni po lule duvana ne vrede!

Dok trajaše terevenka, buka,
Spopala je Hranislava muka,

Zaklinjo se korbačem i mačem
Na obračun sa glupim krojačem:

*– Oh, sve mi je tako grozno knap,
Spasite me, strefiće me kap!*

*A luda će: – Krojač ne razume –
Knezu treba prsuk, al' od gume!*

Tad hor grmnu kao da grom tresnu
I zapeva gumiranu pesmu:

*– Gumena, gumena, gumena odela
Neka nam odsad krojači šiju,
Komotna pre i posle jela,
Zavrnućemo im krojačku šiju!*

Baš kada su završili pesmu,
Zlatno dugme sa prsluka tresnu,
Srećno beše, napokon otpalo,
U rupu se mišju skotrljalo!

U ovoj priči sve govori
Pa će i dugme zlatno reći
Šta ga to danima tako mori
Zašto je moralo od kneza uteći:

*– Strašno sam, strašno bilo utučeno,
Sav život živeh prišiveno,
O, zamislite moju muku,
Živeti život na prsluku.*

*Džaba ga bilo raskošnih odela!
Mokar od pića, masan od jela!
Moj knez je vazdan nešto ručao,
Stomak je bubrio, prsluk je pucao,
Knez se znojio, stenjao, štucalo,
Ja sam se kidalo, prskalo, pucalo,
Najzad otpadoh, imadoh sreće,
Božji prst, ili lično umeće?!
Zamišljam sebe, mrvu žutu,
Na svom sopstvenom životnom putu!*

Najednom se smiri dvorska buka,
Kad Hranislav započe da kuka:
– *Ljudi moji, tiše, kakva šteta,
Nesta jedno od zlatnih dugmeta!
Istina je, beše prigustilo,
Sva je sreća što je popustilo!
Epolete, ordenje i lente,
Rojte i sve slične ornamente!
I sve svoje zlačane dugmiće!
Obožava to sujetno biće.
Tu odmah priskoči Avgust Glupi:
– *Tražićemo i u mišjoj rupi!
Sada će mi biti na usluzi –
Reče Knez – onaj što dobro puzi!
Dvorani moji, u divnim krpama,
Na stražu pred svim mišjim rupama!
Višestruko će biti nagrađen,
Časna reč, kneževska, nije šala:
Te dugmiće mi još mama dala!
Zlatno dugmence ko mi nađe**

*Proizvešću ga u generala!
Nek dvorski kepeci bez lažnog stida
Pretraže mišje rupe duž zida!*

I sad, eto, kepeca
Što se ne seca
Od miša, od mačke,
Pa čak ni od zeca!
Eto hrabrog ratoborka,
Tu i tamo se govorka
Da je jednom jednog čvorka
Od subote do utorka
Terao sa trešnje.
Čvorak trešnje napadao
A kepec mu nije dao,
Bio se sve bešnje;
Šta je mog'o jadni čvorak
Da pojede kolač gorak –
I prizna predaju!
Branio je kepec smelo
Svoje omiljeno jelo!

Dvorski kepec – manji od palčića,
Razbibriga svih tih dvorjančića,
Prosto, da se smeju kad ga vide
Kako ko kralj važan dvorom ide,
Te da kažu: – *Hvala, majko mila,
Što nas nisi ko ovog rodila.*

– *Upaliću sve tri sveće
Da izoštrim čulo vida,*

*Zatim ću uz malo sreće
Potonuti u dnu zida!
Reče kepec nekako veselo,
Kao gotov za junačko delo.*

HOR DVORJANA:

*– Stvarno treba biti smeo
Kroz hodnike mišje proći,
U njima je i dan beo
Mračniji od crne noći!
Na glavi se kosa diže,
Ne cvokoći, stisni zube,
Ko zna šta tu sve ne gmiže,
Kakav gmaz i kakve bube!
A pauci, a pauci!?
Vrebaju ko gladni vuci
Pletuć svoje mreže,
Svuda krici i jauci,
Uhvaćeni namernici
U mrežama leže!
Ne plaši se ničeg vrli sin
Kad pomisli na počast i čin.*

*Naš kepec oseti neku prpu
Al' hlabro mahnu, side u rupu!
Stupi u rupu, oluja grunu,
Ko orkan crne noći pseće,
Sve se zaljulja, kao u čunu,
Ugasiše se njegove sveće!*

Lepljiva hladna paučina
I neprozirna pomrčina;
On poče da se od straha koči,
Ništa ne vidi, trlja oči...
I tama svuda, tama bez kraja
I nigde svetla, ni odsjaja,
Nekakvog zračka blaženog svetla,
Tu nikad nije radila metla.

*– Kepec je hrabar, al' nije mutav:
Bolje živ Kepec, no heroj mrtav!
Šta će mu počast, čin i slava
Kad mu odleti s ramena glava!
Kaza to Kepec, brže – bolje
Okrenu leđa strašnoj rupi
Ko da ga jure opake zolje,
S mačem ko tane iz rupe hrupi!
– Da nisam imao ovo šilo
Ne bi me više nigde bilo!
To reče pa se obeznani!
A dvorani što nisu zlorani,
Zapevaše složno kao jedan
Kako cene samo svet uredan:*

*– Bez osvetljenja, bez javnog reda,
Mišje su rupe strahota jedna!
Nekad su miševi miševi bili,
Sad su se strašno osilili!
Oni su, Kneže, sasvim šašavi,
Oni su država u državi!*

Knez nabra čelo neveselo,
Al', ipak, reče bodro i smelo:

*– Zaprzićemo mi njima čorbu,
Gospodo draga, svi u borbu!
Činjenice su previše gorke,
Zato neka se smesta kúpe
Sve mišolovke čudotvorke,
Neka prepreče mišje rupe!
Sve mišolovke raspoložive
U kneževini neka ožive.
Miševi, miševi, pogani glodari,
Zna se ko ovde gospodari!*

MIŠJE CARSTVO:

Ulaziš u mišje carstvo,
Prijatelju stari,
Vidiš, to je neimarstvo,
To su neimari!

Bilo nas je šaka jada
U neljudskom kraju,
Sad uz pomoć vrednog rada
Imamo domaju!

Jer naša je zemlja cela,
Sve njeno prostranstvo,
Genijalnog mišjeg dela
Večno svedočanstvo!

Domovinu stvorili smo –
Kroz zidine tupe
Protežu se mišja polja
I pejzaži-rupe.
Ne pitaj nas nikad: – *Zašto*
Živite u mraku?
Ne želimo, ne želimo
Rizik, ni za dlaku!

Ne pitaj nas zašto nam je
Sve mračno i tmurno,
Jeste mračno, al' je zato
Sto odsto sigurno.

Ona rupa što se sivi,
To je Beli dvorac,
Knez Mišomor tamo živi
Naš najveći borac!

Velemajstor za parade,
Veliki gospodar,
On, predsednik mišje vlade,
I vrhovni glodar!

VRHOVNI GLODAR:

Poznat kao jako tmuran,
Nesiguran i mamuran,
Debeo al' promućuran,
Poznat kao sanjar stari,
Čitav život on sanjari:

Kao pčela al' sa repom
Po nagonu nekom slepom

On med skuplja po planini
Po prekrasnoj cvet-slanini,
Pa sve leti porebarke,
I obleće cvetne čvarke,
Niz prekrasne bele cvasti,
Kroz mirise svinjske masti!
Kad pred njega dotrčaše žbiri
Nađoše ga sanjari i žmiri.

ŽBIR PRVI REČE PRESTRAVLJENO:

*– Neki je krvnik na nas kreno!
Kneže, tako nam tvoje slanine,
Bio je veći od planine,
Krivonog, bradat, strašan, ružan,
I još do zuba naoružan,
Uplašen, mada jako drzak,
Još niko nije tako mrzak,
Došao u naš rodni kraj,
Bauljao je s mnogo vike,
Ko sumanut se batrgao,
Padao, skakao i padao,
Al', nismo ni mi ludi bili
Propisno smo ga uplašili,
A što je tražio to smo skrili!
Za tim smo čeznuli godinama,
Ko sunce blista naša tama!
U tami tvoga kneževskog gnezda*

Zlatno svetluca kao zvezda!
Obamro sasvim, mlitav, bez snage,
Težak i mlohav kao blato,
Ipak se trže kad sluge drage
Rekoše da su dovukli zlato!
Pa reče kako mu je drago
Kako je dosta siromaštva,
Zašto da miševi ne steknu blago,
Nagradu za sva svoja junaštva,
Dosta su kao poslednja beda
Skupljali mrvice s tuđih obeda,
Dosta su njihove najlepše dame
Glodale ljuške od salame,
Dosta je bilo smešnih mundira
Plastičnih omota sa zrelog sira,
I uvek iste smešno-tužne slike
Bal pod maskama, maske od plastike!
Nigde purpura, svile, sjajne svite,
Sve sami dronjci, zakrpe i rite!

Ako je, odista, ovo blago,
Zablistaćemo svom svojom snagom!
Život od mrvica sa tuđe trpeze
Ponižavajući je, skroz bez veze!
Imamo dara, al' nema para,
Nemamo sredstva, o prokletstva!
Nećemo biti pasivne ovce,
Svi ćemo listom u trgovce!
S malo veštine trgovačke
Potkupićemo najpre mačke!
Dosta smo bili u nemilosti

Krckale su naše krhke kosti!
Mrzeli su nas pacovi, vrane,
Krtice, lasice, mačke, sove –
Nikako da nam sunce grane,
A svi nas mrze bez osnove!
Kako su samo svi tako slepi,
Ta, pogledajte, kako smo lepi!

Tu će svita vrlo snishodljivo
Da podrži Knežev govor živo
Kako više neće tugovati
I kako će odsad trgovati
I kako će, kada dođe vreme,
Sve mišije rešiti probleme!

*– Slušaj me, verna pastvo,
Bar ja poznajem moje mišarstvo!
Ta zar ne mogu miševi dvorski
Trgovati sa mišem poljskim,
Džepovi su im od naših plići,
Trgovina će dobro ići,
Trgovaćemo, al' po noći,
Mrak će nam biti prvi pomoćnik,
U mrklom mraku neuporedivo
Mi kao miševi više vredimo!*

Zatim je sasvim zadovoljno
Rekao svima: – *Na mestu voljno!*
Odavno moje veličanstvo trune
Bez meni dostojne zlatne krune,
Narode moj, ne pitam da l' smem,

*Da prisvojim taj zlatan šlem!
Zapevaše dvorani u horu,
O svom slavnom knezu Mišomoru:*

*– Na duši nam je sve prozračnije,
Ništa od toga nije tačnije!
Mišomore, zlatni stvore,
Drag si nam ko svetlost zore,
Mišomor je divan stvor
Neustrašiv kao tvor,
Kad zatreba!
Čeličan ko tisov čvor,
Tvoja kruna u tvoj je dvor,
Sine neba!*

*– Za sad sam lišen briga,
Predivna kruna i kaciga,
Mom sretnom narodu dajte na znanje,
Počinje moje krunisanje!
Ali moramo biti trezni,
Duboko svesni i preoprezni,
Pa da se moje sumnje smire,
Da čujem mudrace, majstore, žbire,
Možda je kruna začarana,
Možda je kruna otrovana,
Možda je kruna minirana,
Možda je sumnja osnovana!?*

Prvo su doveli miša mudraca
Bio je neka čudna faca,
Pre bi se reklo da je žaca,

Na prvi pogled od mudraca
Ta faca beše daleko,
Ali je, začudo, mudro reko:

*– Mogu vam reći: prvo i prvo,
Ovo je zlato i to suvo,
Evo tragova nečijeg slinca,
Možda je vlasništvo nekog princa!?
Primernom žrtvom pravdam svoju slavu,
Žrtvujem najpre svoju glavu!*

Onda je došao debeli miš-žbir
Što iznad svega dobro buši sir:

*– Iznad svega, ja volim svoj poziv,
I stručnjak sam, Kneže, za eksploziv,
Kad se dokon ja šunjam stelažom,
Zapravo se bavim špijunažom!
Nek se sumnja kao dim raspline
Nema straha tu od krune-mine!*

*Zavlačim glavu,
Budite spokojni,
Nisam li u pravu –
Biću pokojni!*

MIŠOMOR:

*– Sve je, dakle, skroz bezbedno,
Ne preti nam pomor!
Sad sam kralj Mišomor!*

*Knez, ta to je tako bedno,
Kralj sam odsad, nisam šušša,
Ako neko sad pokuša
Da me krsti knezom,
Strpaću ga u ćeliju;
Pustićemo tog deliju
Da se hrani jezom!
Kruna će mi dati snagu,
Za vidike nove,
Neka idu sva zla k vragu,
Budućnost nas zove!*

Tad pritrča mišić ulizica,
Poniznost se čitala sa lica:

*– Dragi kralju, Mišomore,
U narodu već romore,
Kroz hodnike, kroz tunele,
Podanici radost dele
Kraljevskog ti zvanja!
Da l' ćeš, kralju, dozvoliti,
Unapred izvini,
Mogu li se otvoriti
Tvoji magacini!?*

MIŠOMOR:

*– Poznat sam ko nesebično
Biće, otvoriću i to lično,
Nek se služi jelo, piće!
Iz podrumskih hladovina*

*Izgurajte burad vina,
Suve šunke od prasice,
I dimljene kobasice,
Brda sira kačkavalja,
Šta je to za jednog kralja!*

*Na trgove gde se ukrštaju rupe
Nek se moji dični sugrađani skupe!
Kao kralj ću svima
Pružiti mogućnost,
Najedeni i napiti
Ući ćemo, svega siti,
U bolju budućnost!*

*I sve, sve je oko krunisanja
Izgledalo njemu ko da sanja.
Pošto je sve išlo tako glatko,
Dremkao je zadovoljno, slatko
Slušajući pesmicu starinsku
Počašicu, dakle, pesmu vinsku:*

*– Hej, dobro je veseljaku,
Kada ima vina,
Vidi tada i u mraku
Lepotu daljina.*

*Hej, dobro je veseljaku,
Kad dobro popije!
Krv grune u svaku dlaku,
Svu dušu zalije!*

*Hej, dobro je veseljaku
Kad su čaše pune,
Pijmo danas, svi u znaku
Naše nove krune!*

*... I zaspali su svi,
Pijani manje-više,
Čulo se samo hrkanje,
Glasnije ili tiše!*

*Dodoše bubašvabe,
Četiri skoroteče:
– Biće tu svega za džabe –
Jedna ostalim reče,
– Sve spava mrtvim snom,
Tu nema zbora,
Ko da je bio brodolom,
Sve spava mrtvim snom
Hrkačkog hora!
To hrče mišja kraljevina.
Mirisi, mirisi iz svih otvora
I snažan zapah vina,
Mrtvo pijanih zlotvora!
Krš, lom i nered,
Svud razbacana hrana,
Raduj se buba-narode
I za nas biće boljih dana!
Naletesmo na sreću, zbilja,
Mrvice, korice, o izobilja!
Šteta, nemamo, o prokletstvo,
Nekakvo zgodno prevozno sredstvo!*

Zatim se čuo glas druge bube,
Šaputala je tiho, kroz zube:
– Gle, nešto sjajno, od sunca sjajnije,
Prijatno žuto, za jelo nije!
Žuto i sjajno, impozantno,
Da nije zlatno!?

– Ne brini – na to će treća –
Neće nas takva sreća!

Četvrta reče: – Ne znam, ja sam mlađa,
Šta bi nas koštala jedna krađa
Za našeg gospodara,
Možda se moja sestra ne vara,
Možda je, ipak, ovo zlato!?
Lišimo ih tog nasleđa,
Poturimo složno leđa,
Stisni zube i požuri
Nek znoj potocima curi,
Samo napred hrabre moje,
Nesravnjene, vrle bube,
Sve je naše što postoji
Dok spavaju te dangube!
Danas radi magareći
Da ti sutra svane,
Tegli, vuci, savij pleći,
Za sjajnije dane!

Pa vrednice-izvidnice
Vrlog kneza Mravomora
Dovukoše, dotegliše
Dugmence do Buba-dvora!

Mravomor je glava bubašvaba
Gadan stvor i brkata baraba!
Narod mu je stvorio palatu
Ispod poda u mekanom blatu!
Utvrđenja podiže i kule
U truleži dve-tri daske trule
I sad eto u toploj truleži
Taj Mravomor zadovoljno leži!

Čim stigoše reče prva buba,
Poput pravog smernog rodoljuba:

*– Mravomore, o ime viteško,
Dovukli smo nešto strašno teško!
Tri puta smo do grla tonule,
Ali nismo, znaj, duhom klonule!
Nešto sjajno, žuto, nepoznato
Sve mislimo, nije l' možda zlato!*

MRAVOMOR:

*– To mi je po volji,
Odsad ću vam biti mnogo bolji,
Ta dosta je moj narod patio
U patnji se, eto, pozlatio,
Moj narod je prirodno napaćen
Što mu je knez zlatan nepozlaćen!*

*Zadovoljan, moćan, sit,
Imaću sad zlatan štit!*

*Išao sam nezaštićen
Kroz svet ovaj mračni,
Opasnošću prezaštićen
Haos ubitačni!*

*A mek bejah poput sira
Po trbuhu bez pancira,
Mogla me je svaka šušta
U trenutku crnom
Da probode, čim pokuša,
Iglom ili trnom!
Cena će mi s ovim zlatom,
Naravno, da skoči,
Zato neću nepoznatom
Nikom živ pred oči!
I živeću, uživaću,
Ja – skrovito blago,
A vi, dragi podanici,
Vi, kako vam drago!
Pa nek započne proslava,
Ispraznite sva skrovišta,
Dovoljna je moja slava,
Ne treba vam više ništa!*

HOR BUBAŠVABA:

*U nama bubama,
Bubama-švabama,
Ima nešto lepo,
Mi volimo red,
Dakle, nečistoću*

Čistimo, spremamo,
Svetlo ne trošimo
Mi čistimo noću.

I mada je skriveno u mraku,
Sve je kod nas caku-paku!

Avaj, šta su izmislile
Te nemile, strašne sile –

Otrovnim nas praškom praše,
Neće propast carstvo naše,
Jer smo tvrdoglave,
Upornost je ime sreće,
Nikada nam niko neće,
Nikad doći glave!

Nas, sirote bubice,
Gledaju ko ubice!
Mi smo samo, čedne bube,
Ko stvorene da nas ljube
I stari i mladi!
O, zašto se baš nas svako
Odvajkada gadi!?

Mi živimo o svom trošku,
U skrovitom nekom ćošku,
Pod daskom na podu,
Ne trošimo struju, vodu,
Štedljivost je našem rodu
Večito načelo,

*Nek nam niko pre vremena
Ne drži opelo!*

*Ko zameri bubici
Dobiće po gubici!*

Ko zna kako bubašvabe
Terevenke prave?

Danima se zatarabe
Do besvesti slave!
Mravomoru pod oklopom
Brk se samo smeška,
Napunio dobrom klopom
Stomak pa se češka,
Češka stomak i uživa,
Ponekad i štucne,
Prazni pune čaše piva
Tek da nešto gucne!

Ali dođe konac piru
I sve se utiša,
Spava sve u noćnom miru
I sprema se kiša!
U početku tiho, tiše,
Po lišću šuštała,
Potom više i sve više
Kiša je pljuštala!
I ko da se od zanosa
Svog sama opila,
Sve je rupe i rupice
Kiša potopila!

Kada bube osetiše
Pomor i poplavu,
U bežanje udariše,
Izgubiše glavu,
Pa bujica zlatan oklop
Ponese ko lađu
Kada prođe letnji potop
Mravi da je nađu!

MRAVLJI HOR:

*– Nije lako biti mrav,
Retko ko to može,
U stotine jedna narav –
Mravi se ne glože!*

*Nije lako biti mrav,
Kad je telo vredno,
Tu je i duh ko dren zdrav,
Sve je izvanredno.*

*Nije lako biti mrav:
Teško je, al' divno
Posvetiti život sav
Radu insektivnom!*

*Nije lako biti mrav,
Teglit i vući,
Posvetiti život sav
Zajedničkoj kući.*

*Nije lako biti mrav,
Al' nema problema
Kad zaroniš u rad zdrav
Tad nema da nema!*

*Nije lako biti mrav,
Al' nema da fali,
U radu je mrav ko brav
Velik – nije mali!*

*Nije lako biti mrav,
Al' nije ni muka,
Od nerada nema većeg,
Strašnijeg kuluka.*

*Ima l' išta kao mrav
Vredno, a sitnije,
Ima l' išta od vrlina
Od toga bitnije?!*

*Nije lako biti mrav,
Mrvina mrvica,
Proživeti život sav
U znoju svog lica!*

*U zoru kraj mravinjaka
Jezerce se blista,
Tu doplovi čudna barka
Uz obalu prista!*

Mislili su da je ljuska
Da su pusti snovi
Priviđenje posle pljuska,
Zlatna lađa plovi!

Mislili su da sanjaju,
Ah, san lagariju,
Pred očima kad videše
Od zlata galiju!

*– Zaplovimo, braćo mravi,
Pripremimo hranu,
Zaplovimo, odjedrimo
Prema okeanu!*

*Dosad nismo moreplovci
Bili, braćo mravi,
Nismo bili hrabri lovci
Priviđenja plavih!*

*Preplovimo sve barice,
Sprudove, brzake,
De, zaplovi krstarice,
Pazi na plićake!*

Plovili su mravi s pesmom
Kroz baštenske leje,
Preplovili tri barice
Ispod orhideje,

I tu su se nasukali
U baštensko blato,
Mučili se i kukali,
Propade im zlato!

Šetao se ponosni Milovan
Kroz prekrasno uređene leje;
Neumorni kneževski baštovan
Po svom vrtu, od sreće se smeje:

*– Ne pitajte zašto volim
Ove zemlje svaki deo:
Karfiole, gladiole,
Lukac crni i luk beo!*

*Ne pitajte zašto volim
S uživanjem celog dana
Do besvesti da posmatram
Plavo more patlidžana!*

*Ne pitajte zašto volim
Kao svežeg vetra dašak,
Ne pitajte kad procveta
Šta mi znači mladi grašak.*

*Ne pitajte da l' ko ima,
Saftanije, probranije,
Ukusnije, hranljivije
I svežije boranije!*

*Ne pitajte zašto volim
Da se trudim, mučim, paštim,
Jer ne mogu da odolim
Zaćaranoj ovoj bašti!*

I tad spazi u dnu orhideje
Nešto žuto, kao da se smeje:

*– Na sve mi se oko davno sviklo,
Nije, valjda, zlato u baštici niklo!?
Kakva mu to biljka sad rađa dugmeta,
Ili to je cveće što ko zlato cveta!?
Možda je to samo za mene nagrada
Posle tolko truda i toliko rada!
To će biti orden moje radne bluze!
(Pa se sagnu lako i dugmence uze.)
Nosiću ga sa gordošću i ponosom
Na grudima ispršenim, tik pod nosom!*

S dugmencetom naš Milovan
Smatrao se stvarno silom,
Al' naiđe knez Hranislav
Sa svom svojom kamarilom.

KNEZ HRANISLAV:

*– Milovane, baštovane, slutim bruku,
Otkud tebi moje dugme na prsluku!?
Ti se igraš, Milovane, svojom šijom,
Zašto si ga bez dozvole tu prišio!?*

BAŠTOVAN MILOVAN:

– Oba oka nek mi, kneže, kam postanu,
Pronađoh ga tamo negde u bostanu!
Ne znam, kneže, kako dođoh na ideju...
Plevio sam, eno, tamo, onu leju...
Ah, pameti moja glupa, magareća,
Mislio sam da je zlatno dugme sreća!

KNEZ HRANISLAV:

– De, ne plači, Milovane, mani sad to,
Al' upamti ne mož' svak' da nosi zlato!
Nije sreća, Milovane, sve što sjaji,
Za kaznu mi zlatan čičak ti odgaji!
Kada šetam s društvancetom posle jela
Da se srmo zlato kači za odela!

BAŠTOVAN MILOVAN:

– Odgajiću, kneže, čičak,
Ni to nije nemoguće,
Šta je to za vernost knezu
Gospodaru svemogućem!

Ukrštaću, ukrštaću,
Nepoznato i poznato,
Ni sam ne znam tačno šta ću
Ali, napraviću zlato!

(I tako je knez dobio
I dugme i obećanja
Pa pošto se umorio
Ode malo da prosanja!

Baš kada je knez Hranislav
Zahrkao sred fotelje,
Zlatno dugme je žalilo
Svoje uzaludne želje.)

DUGME LUTALICA:

*– Lutalo sam, obišlo sam pola sveta,
Od dugmeta nema ništa do dugmeta!
Jesam zlatno, al' od stida i crveno,
Opet sam kraj iste rupe prišiveno!
Bejah kruna, bejah oklop, zlatna lađa,
Nema sreće ko se kao dugme rađa!
Od zlata sam, al' bez sreće, peh do peha,
Bolje prođe u životu brat od pleha!
Brat od pleha sa prosjačkih skromnih rita
Bezбриžno po svetu ludom s gazdom skita!
Brat daleki sa sirotinjskog odela,
Taj ne trpi ni od pića, ni od jela!
Slobodan je, slobodan je kao ptica
Na krilima silnim – krpa i krpica!*

4.

STIHOVI PRIDE

OVE ČUDNE ZIME

Ove su zime bez snega puste,
Ove me zime jako žderu,
Ni za lek snega, za grudve čvrste
Zar da sneg tražim u frižideru?!

Kao jeseni vlažne i sive,
Ove me zime iznutra grizu,
One su skroz bez perspektive
Lanjski sneg zar da čuvam u frizu?!

Oh, ove zime, ko leta blage,
Na zimski način nisu mi drage.

PAHULJICE

Čitav bulevar beše uvređen
Vetar je besneo iz osvete
Zašto je odžaćar unapređen
Bele zvezdice i epolete.

Ima u tome nekog čara
Bele zvezdice usred gara.

O, to su samo skromni znaci
Naše buduće zimske sreće
Doći će ko noć crni oblaci
Sa belim brašnom iz šuplje vreće.

Ima u tome nekog čara
Bele zvezdice usred gara.

Pahuljice će ko padobrani
Nositi mir i čistotu
Svi će se snegom okupani,
Iznova radovati starom životu.

LEDENE ŠARE

Osvanule na prozoru
Zavese od leda;
Svet u zimsku studen-zoru
Čarobno izgleda.

Na prozoru izvezeni
Od ledne svile
I ko san nedorečeni
Svet zimske idile:

Zavejano to je selo,
Ograde, dvorišta,
Polje, šume, sve je belo –
Srebrnkasto ništa.

I kućica zagrnuta
U snegu do guše
I polje i deo puta,
Dimnjaci se puše.

Sve je belo, nepregledno
Samo sneg i inje,
Mirno, čisto, nežno, čedno
Kao more sinje.

Belim snegom svet umiven,
Sve belo u belom,
Kao da je kraj prekriven,
Nevestinskim velom.

Tu su deca, saonice,
Čak se i smeh čuje,
Iz daljine zvoni zvonce,
A mraz-kovač kuje!

A mraz kuje, sve okiva
U srebrni okov,
Dok on kuje svet počiva
U snegu dubokom.

BELE NOĆI

Da ne bih pao, ja sam hitro seo
Kad čuh da i mrak može biti beo.

Ali kad saznah da je dugačak
Mesec i više taj beli sumračak

Odmah me od dumanja zabole glava
Kako taj svet tamo mesecima spava.

Ali još je gore, ako će im doći
Crni neki dani, posle bele noći!

VIŠE ZA RIME NEMA ZIME

Na hladnoći se rime tanje,
Što je mraz veći rima je manje.

A s proleća se krâve, šire,
Preplavljujući sve papire.

I sve se rimuje, sve se veže,
Reči u mreže rima beže.

Znam, u aprilu za lude rime,
Uopšte više nema zime.

PESMA O SREDI

Ni sam ne znam šta beše posredi
Da se tako obradujem sredi!

Probudim se, vidim jasno, spreda
Kroz prozor me gleda vedra sreda!

Neću više život u neredu
Zato tako obožavam sredu.

Pa lenjosti da izbegnem bedu
Sve poslove srediću u sredu.

ORAH DRVO KOKOSOVO

Na pučini ostrvo,
Na ostrvu drvo,
Na drvetu kokos
U kokosu mleko!
Uh, al' je visoko,
Uh, al' je daleko!

ORAH

Niti kopah, niti orah,
U bašti mi ničé orah!

S neba palo, samo niklo,
Điklja drvo samoniklo.

Orah vočka čudnovata
Raste na dan po dva hvata.

Širi žile, drobi stenje,
U nebo se orah penje.

U nebo se orah grana
Donela ga meni vrana.

Ne brinem za vrstu, sortu,
Biće oraha za tortu.

PILEĆA PESMA

Još juče, pile je bilo u jaju,
U ljusci, u belom zagrljaju!

(*U jajetu* je tačnije, zacelo,
U ljusci, prvom pvoju belom.

Al' *jaju* nam je mnogo draže,
Jer, kažu, tako narod kaže..

Birajte, dakle: *jaju* il' *jajetu*
U beloј ljusci, tamnom vilajetu.)

U šupi staroj, pod kolskim točkom,
Pod toplom majkom, pod nežnom kvočkom.

Pod mekim perjem, kroz sate mnoge,
Stvarala su se: krila i noge.

U čekaonici ljuske, na slami
Rađale su se oči u tami.

Pod nežnim krilom, u toplom gnezdu,
Strpljivo čekahu svoju zvezdu.

GOLAĆI

O, šta će vas snaći,
Puževi golaći?

Kako ćete bez kuće
Kroz životno bespuće!?

ŽABE

Samo iz donjeg žabljeg ugla,
Mesec je žuta, hladna kugla.

Iz žabljeg ugla, žablji krek
Neophodan je ko bolnom lek.

A hor u kome pevaju žabe
Iz žabljeg ugla – ne peva džabe.

Tako da žabe veselo žive
Samo iz žablje perspektive.

MORSKA VODA

Istina je otrcana
Da je morska voda slana.

Još svet uporno govorka
Jeste slana, al' i gorka.

Tek neko ti tajnu proda
Morska voda ima joda.

Al' pesma će tvrdoglava:
Pre svega je plava, plava!

ŠAKA MRAKA

Kraj police, do budžaka,
Ostalo je malo mraka.

Ništa više – jedna šaka,
Jedna šaka, ali mraka!

U budžaku mrak u mraku,
Koliko za jednu šaku.

A u njemu, možda tužno,
Živi neko biće ružno!

Bíće strašno, uvek budno,
Bíće jednom dobroćudno!

Kad doskočiš svome strahu
Bićeš hrabar i u mraku.

SIVA ČETKA

Bila jednom jedna četka
Niti česta niti retka,

Imala je dlake sive
Od kobilje sive grive.

To je bila siva četka
Siva s kraja i početka.

Puna četka sivih dlaka
Mračnijih od gustog mraka.

Puna četka crnog hlada
U kom uvek sumrak vlada.

Majka joj je konjska griva
Konjska griva sasvim siva.

Bila jednom jedna četka
Čuvala je moja tetka

Četkala je četkom tètka
Svoga muža, moga tétka

Pred subotu, svakog petka
Četkala je četka tétka.

Nije bilo izuzetka
Petkom tètka tétka četka.

KAKO POSTAJE KUČE

Večna pitanja mene muče:
Kako ni iz čeg postane kuče?

Zalaje na svet prilično sviklo
Nešto što je ni iz čeg niklo,

Nešto što nije postojalo
Postade režalo i lajalo?!

BUVLJA PIJACA I JA

Na pijaci buvljoj jednog jutra
Preprodavah svoje bolje sutra.

Mušterija jedna, jako mudra
Zaviruje u sutra iznutra.

Zatim reče: *Ovo nije ništa*
Prodajete sutra bez krutiša!

O, sramote, o drskosti prave,
Iznutra vam sutra bez postave.

I to vam je neka roba fina
Bez cugera i bez fatelina.

O, zakrpa, o bezbroj repova,
Sutra vam je zbir šupljih džepova.

MAPA SEVERNOG ZVEZDANOG NEBA

Prošetajmo se, baš ako treba,
Kartom severnog zvezdanog neba.

Sazvežđa nam na zidu stoje
Na mapi u moru plave boje.

U narandžasto žutom tonu
Zvezde probadaju vasionu.

Tik iznad našeg pisaćeg stola
I Velika i Mala kola.

Devica, Ribe i Škorpioni
Tu ispred nosa, u vasioni.

Pa mali okvir širi se širom
Papir se nadmeće sa svemirom.

Na mapi, na ogledalu papira
Nebo se ogleda iz svemira.

DŽEPNA FANTASTIKA

On mi reče, naravno, ne trepnu:
– *Otkrio sam vasionu džepnu!*

Kao da me malj po glavi klepnu
Kad pomenu *vasionu džepnu*.

A on se, pak, opipa po džepu
Pa izvadi jednu šargarepu.

– *Evo, vidiš, ispred tvoga nosa*
Držim deo kompletnog kosmosa.

Iako je pomalo uvela
U njoj kruže nebrojena tela.

Nebrojene zvezde i planete
Glodao si dok si bio dete!

Mikrokosmos – u tome je tajna –
Tu su mini prostranstva beskrajna.

Atomi su zvezde i planete –
Ne čudi se, nemoj biti dete.

Kad bi bili ko virusi mali –
Svi bi ljudi u tu repu stali!

Kad bi bili virusi virusa –
Tad je moj džep veći od kosmosa.

Ode putem glođuć šargarepu
Propagator kosmosa u džepu.

PISMO MAJCI

Pišem ti iz svemira,
Draga mama,
O, kako nervira
Večna tama.

Draga mama,
U tom svemiru,
Tama i tama
Na izvoru i uviru.

Ah, draga mama,
Tebi nad glavom,
Tvoj sin je u mraku,
Ne u nebu plavom.

Možeš li da zamisliš,
Majko, tvog sina
U neprozirnom mraku
Tih dubina.

Sve dok sam, mama,
U večnoj tami
Osećam se na nebu
Kao u jami!

ZVEZDA PADALICA

Jasno vidim, dobro vidim,
Nisam tako slep,
Pade zvezda na dno neba
Za njom blistav rep.

Kućica je to nebeska
Izgubila crep,
Leti zvezda ko nevesta
Vijori joj šlep!

Luda, mlada, napustila
Svoj rođeni prag
I po nebu ostavila
Za trenutak trag.

OSA

Kroz velike ušice haosu
Provući ću zamišljenu osu.

I sada sam, prosto, lud od sreće
Osa stoji, a svet se okreće.

I divim se sam svojoj veštini
Osa stoji čvrsto u praznini.

Stoji osa kroz svu vasionu
Kao da je čelik u betonu.

Mnogo tanja od najtanjeg konca!
Imam osu, nisam bez oslonca!

Imam osu, sâm sam sveta centar,
Suvišan je tu svaki komentar.

NIŠTA

Da li je ništa buva,
Da li je ništa mrav,
Da li je ništa vazduh,
Beskrajan, vedar, plav?

Da li je ništa senka,
Ili travka što nije nikla,
Da li je ništa, prosto,
Vazduh u gumi bicikla?

Ili je ništa oblak,
Oblak bez kapi kiše,
Ili je ništa, prosto,
Ništa – i ništa više!

Da li je niko ništa,
Da, onaj što ne postoji,
Kog zasad na onom svetu
Niko ni u šta ne broji?

Ništa je málo ništa,
Plus sve što ne postoji,
Sve što na ovom svetu
Niko ni u šta ne broji!

Pogovor
Tomislav Marković
ČUDIĆ OD DETETA

Predrag Čudić poznatiji je kao esejista, prozaista i pesnik za koliko-toliko odrasle, nego kao pesnik za decu, ali postoji osnovana sumnja da hiljade onih koji nikada nisu pročitali neku njegovu pesmu za decu znaju neke Čudićeve stihove naizust. Znae onu: “Kocka do kocke – kockica, / kroz prostor i kroz vreme, / i uvek nova pitanja, / i uvek nove teme...” iz najavne špice za dečju emisiju “Kocka, kocka, kockica”? Autor tih stihova je Predrag Čudić. Tu pesmu nećete naći u ovom izboru, Čudić je nikada nije ni objavio u nekoj knjizi, smatrajući je suviše prigodnom, ali je red da se to pomene: ako nam se već neki stihovi vrzmaju po glavi, nije zgoreg da znamo i ko ih je smislio.

PESME SA DUPLIM DNOM

Pišući pogovor za knjigu “Nastrana vrana” Milana Milišića, Čudić je izrekao i nekoliko poetičkih opaski koje je delio s Milišićem, kad je u pitanju poezija za decu. Čudić kaže da je Milišić znao da “književnost za decu ne sme da ostane u ravni primenjene, stihovane pedagogije, što se često pretvaralo kod najglasnijih pesnika u demagogiju (treba voleti domovinu, Tita, braniti ih lepotom, prati ruke pre i posle jela i poštovati starije, pogotovo kad nisu u pravu, kad dave i popuju), već da njene nove puteve treba tražiti u starim receptima alegorijskih priča poput *Carevog novog odela*, *Gulivera*, *Malog princa* i sl.” Sećajući se vremena kad je Milišić bio urednik radijske emisije za decu “Porodični krug sredom”, Čudić kaže: “Bio sam jedan od vernih saradnika njegovih emisija pišući stihove na zadate teme i u jednom smo se sasvim slagali: dečije pesme mogu biti odlična persiflaža za nešto sasvim drugo. Oblačeci u ruho dečijih pesama satiru bili smo zadovoljni što se i na državnom radiju mogu proturiti neke stvari zbog kojih deca neće biti gluplja.”

Njegove pesme za decu često imaju tu drugu, satiričnu dimenziju. Pesma ima duplo dno, ispod nevine sadržine namenjene deci, krije se i drugi sloj značenja, ne baš tako bezazlen. Jedna od najboljih pesama ovog tipa je “Buvlja pijaca i ja”, koja počinje ovako:

Na pijaci buvljoj jednog jutra
Preprodavah svoje bolje sutra.
Mušterija jedna, jako mudra
Zaviruje u sutra iznutra.

Mušterija, budući inteligentna, ne veruje nakupcu boljeg sutra na reč, nego proverava kvalitet robe na tezgi, te nalazi razne falinke:

*O, sramote, o drskosti prave
Iznutra vam sutra bez postave.
(...)
O, zakrpa, o bezbroj repova,
Sutra vam je zbir šupljih džepova.*

Pošto se poslednjim distihom pesma završava, nismo saznali šta je bilo naposljetku, te opravdano sumnjam da do kupoprodaje nije ni došlo. Nesumnjivo je da ova pesma, iako namenjena deci, ima satirični sadržaj. Em se bolje sutra prodaje na buvljaku, što znači da je u pitanju rabljena roba, em se na prvi dodir vidi da je reč o artiklu bednog kvaliteta. Sistem koji je obećavao bolje sutra odavno je uništen zarad lošijeg danas, ali pesmi to nimalo ne smeta, samo što je njen satirični potencijal sada u drugom planu, a ono što je čini živom su čisto književni kvaliteti: ludizam, duhovite leoninske rime, iščašena perspektiva, konkretizacija jedne apstraktne ideje koja je pretvorena u odevni predmet, i čudesan pesnički humor.

ZAŠTO KUČE, A NE NIŠTA?

U pesmi “Kako postaje kuće” ovo postaje još vidljivije. Pesma je kratka, sačinjena je od tri distiha, pa je navodimo u celini:

Večna pitanja mene muče:
Kako ni iz čeg postane kuče?

Zalaje na svet prilično sviklo
Nešto što je ni iz čeg niklo,

Nešto što nije postojalo
Postade režalo i lajalo!?

Satirična namera je jasno vidljiva u samom odabiru kučeta, a Čudićeva zaokupljenost psima čuvarima poretka doći će do svog punog izražaja u poemi “Bajka o Vučku”. Međutim, taj sloj pesme je samo površinski, a ispod njega se kriju mnogo dublje stvari. Na primer, Čudić je uspeo da jedno od ozbiljnijih filozofskih pitanja pretvori u pesmu za decu. Pitanje “zašto postoji nešto, a ne ništa”, postavljeno je iz mrtvoobiljne perspektive filozofa koji se bavi isključivo ključnim problemima ljudske egzistencije i ništa ga drugo pod milim bogom ne interesuje, u okvirima koji zahtevaju suvoparan odgovor, jezikom strogih pojmova koji ne trpi humor i sprdačinu. Dušan Pajin¹ je dao mali istorijski pregled ove filozofske pitalice: “Pitanje je najpre postavio Lajbnic (u sedmom paragrafu svog teksta ‘Principes de la nature et de la grace fondees en raison’). Hajdeger ga naziva temeljnim pitanjem metafizike. Lajbnic postavlja pitanje zašto uopšte svet i zašto baš ovakav svet, a ne neki drugačiji? Kao da zna odgovor na drugo pitanje Vitegenštajn konstatuje: ‘Nije mistično *kako* je svet nego *da* on jeste’ i

1 <https://www.rastko.rs/filosofija/dpajin/dpajin-nesto.html>

brzo dodaje – “Za odgovor koji se ne može izreći ne može se izreći ni pitanje.”

I sad, ispred namrštenog filozofovog čela, koji se pita ot-
kud to “nešto” i da li se to uopšte može pitati, odjednom
niotkuda bane – kuće! Skandalozno! Kada se “nešto” iz fi-
lozofskog pitanja konkretizuje baš u kuće, i pitanje dobija
komičan karakter. Ili, bolje rečeno, prava pitanja zvuče za-
ista ozbiljno tek kada ih postavimo u humornom ključu.
Jer su neke bitne spoznaje o svetu dostupne samo smehu,
kako kaže Mihail Bahtin. Na primer, to da ne možemo
znati kako je svet nastao (kao što ne možemo saznati ma-
nje-više ništa što nas stvarno muči) čitav problem prebacu-
je u oblast humora. Čudić to pomeranje izvodi majstorski.
Ne samo da je kuće nastalo ni iz čega, nego tako sveže na
svetu, tek što se pojavilo, skorojević među stvorenjima, a
već laje na taj isti svet *prilično sviklo*, kao da je na zemlji
od postanja, a ne od malopre. Kontrast između ništavila
i kućeta mnogo je veći nego između ništavila i sveta, to je
pravi ontološki jaz. Kraj pesme je maestralan zahvaljujući
neologizmima *režalo* i *lajalo*, imenicama koje Čudić izvodi
iz glagola koji označavaju ključne radnje kojima kuće ogla-
šava svoje postojanje na ovom svetu. U ovoj pesmi Čudić je
pokazao da ume da oseti istinsko čuđenje pred svetom, kao
da ga je ugledao prvog dana stvaranja, i da tom osećanju
pronađe pravi jezički ekvivalent.

Sve što je surovo proterao iz svoje poezije za umereno
odrasle Čudić je sačuvao u poeziji za decu. Čuđenje nad
golom činjenicom da svet postoji (iako bi bilo kudikamo
logičnije da ničega nema), radost koju u nama budi svaka
stvar i svako biće na svetu jednostavno zato što su prisut-
ni, kosmos u svom mikro i makro formatu, mogućnost da

se ipak pristane na svet, da se kaže osana i blagoslovi delo nekog boga ili pukog slučaja, da se baci ovlaštan pogled na svet i zaključi da “sve beše dobro veoma” – sve ono što u takozvanoj ozbiljnoj poeziji najčešće postane kič i pretvori se u mrtve formule “poverenja u lepotu sveta” (politički uslovljenu, što pesnik ne bi imao poverenja u lepotu sveta kad ima sve privilegije koje mu vlast daje u zamenu za poslušništvo) – nalaze svoj adekvatan izraz u Čudićevoj poeziji za decu i nas, prividno odrasle.

ZAŠTO JE OSA TOLIKO ZAMIŠLJENA?

U pesmama o kosmosu i okolini Čudić nas podseća na kojoj adresi živimo: svemir, Mlečni put, Sunčev sistem, zadnja pošta planeta Zemlja, treći kamen od Sunca. Čudić otkriva poeziju tamo gde je ona očigledno prisutna – u dečjoj fascinaciji beskrajnim kosmičkim prostranstvima, koju kad odrastu potpuno zaborave ako nisu astronomi ili Ernesto Kardenal. Sećate li se zamišljene ose? Kad ste poslednji put zamislili zamišljenu osu? Da li ste se nekad zapitali zašto je osa toliko zamišljena? Potražite odgovore na ova pitanja u pesmi “Osa”:

Kroz velike ušice haosu
Provući ću zamišljenu osu.

I sada sam, prosto, lud od sreće
Osa stoji, a svet se okreće.

I divim se sam svojoj veštini
Osa stoji čvrsto u praznini.

Stoji osa kroz svu vasionu
Kao da je igla u betonu.

Čuđenje koje dete oseća pred postojanjem svemira može da se uporedi samo sa čuđenjem pred činjenicom da ljudski um ume da se uhvati u koštac sa vasionom, da se iz tog prvobitnog čuđenja rađa naučni um koji pokušava sebi da objasni sve postojeće i zakonitosti koje u njemu vladaju. Sad kad smo zamislili zamišljenu osu, možemo da pređemo na nešto što se uopšte ne može zamisliti. U vreme mojih školskih dana svemir je bio beskrajan i širio se. Beskrajan, a širi se – zar to nije nemoguće? Onaj kome je kristalno jasno kako je to moguće, neka prvi baci kamen na nas naivčine. Beskraj ne možemo da zamislimo, ali je još gore ako zamislimo svemir kao ograničen – čim se u svesti pojavi ta granica, odmah se javi i pitanje šta je iza granice. Jedino što čovek može da uradi jeste da o tome napiše pesmu. Do rešenja neće doći, ali će mu bar biti lakše na duši. “Bezgranično”:

Noćima gledam nebo, panično
Shvatam, ja ne shvatam bezgranično.

Nesposoban sam, živ me ubi sram,
Čim pomislim na svemir, mislim na ram.

Ne mogu da shvatim da može sfera
Da stoji tek tako, bez eksera...

A kad već zamislim svemir konačnim
Za šta ću sve to da okačim.

I onda se pesnik, izgubljen u beskonačnom svemiru, posramljen skromnim moćima svog ograničenog uma koji ne može bez granice, vraća na zemlju:

Beskraj u beskraju, a iza svega,
Možda još kućica u dnu brega.

Ništa nije lakše ni hrabrim kosmonautima koji su se uputili u kosmičke daljine, pa šta bude. Jedan od njih piše "Pismo majci", tek da se javi, da ne brine:

Pišem ti iz svemira,
Draga mama,
O, kako nervira
Večna tama.
(...)
Ah, draga mama,
Tebi nad glavom,
Tvoj sin je u mraku,
Ne u nebu plavom.
(...)
Sve dok sam, mama,
U večnoj tami
Osećam se na nebu
Kao u jami!

Nije morao da ide tako daleko, a večna tama nas ionako sve čeka. U ovom slučaju junak Čudićevog romana "Ljudske

slabosti” Vaskrsije Mudić verovatno bi predložio elektrifikaciju svemira kao jedino rešenje.

DŽEPNA VASIONA

Stvari ništa bolje ne stoje ni kad se iz beskrajnih prostranstava vasiona vratimo na našu malu planetu, među još manje stvari, gde nema nigde jednostavnosti, jer kako je gore tako je dole (rekli bi istoričari religije). Dok neki zvezdočatci upiru pogled u nebo, dosta tamno, drugi otkrivaju vasionu u sopstvenom mračnom džepu, u obličju obične (šta li je tu obično?) šargarepe, kao u pesmi “Džepna fantastika”:

*– Evo, vidiš, ispred tvoga nosa
Držim deo kompletnog kosmosa.*

*Iako je pomalo uvela
U njoj kruže nebrojena tela.*

*Nebrojene zvezde i planete
Glodao si dok si bio dete!*

*Mikrokosmos – u tome je tajna –
To su mini prostranstva beskrajna.*

Kud god se mali čovek/veliko dete okrene, vreba ga neki beskraj, ambis priziva ambis, a bogatstvo sveta, spoljašnjeg i unutrašnjeg, preplavljuje Pesničkog Subjekta Mlađeg, čini mu se umreće noćas od lepote, pa je prinuđen da pobegne

na drugu stranu. A šta je na drugoj strani? Pa, ništa. Kako ništa, šta je to uopšte ništa? Pojma nemam, možda Čudić zna. Da vidimo šta on ima da kaže:

NIŠTA

Da li je ništa buva,
Da li je ništa mrav,
Da li je ništa vazduh,
Beskrajan, vedar, plav?

Da li je ništa senka,
Ili travka što nije nikla,
Da li je ništa, prosto,
Vazduh u gumi bicikla?

Ili je ništa oblak,
Oblak bez kapi kiše,
Ili je ništa, prosto,
Ništa – i ništa više!

Da li je niko ništa,
Da, onaj što ne postoji,
Kog zasad na onom svetu
Niko ni u šta ne broji?

Ništa je málo ništa,
Plus sve što ne postoji,
Sve što na ovom svetu
Niko ni u šta ne broji!

Kad Pesnički Subjekt Mlađi odraste možda će pročitati pesmu Jovana Sterije Popovića “Nadgrobnije samom sebi” u kojoj je frekventnost reči ništa otprilike ista kao i u Čudićevoj. Sterija i Čudić, dvojica pesimista koji lek traže u humoru, u ovoj disciplini drže rekord. Pesma Čudićevog velikog pretходnika je lament nad prolaznošću, nad činjenicom da čovek umire *potpuno*, i telom i umom i dušom. Čudić uzima igru kao stvaralački princip i dosledno je sprovodi kroz celu pesmu, oslobađajući jednu tešku temu suvišnog tereta, otkrivajući lakoću tamo gde su stereotipi lažne ozbiljnosti odavno sve zacementirali. Ta pesnička igra, kao i svaka igra, ipak se odvija po nekakvim pravilima. Ovde parodija postaje pravilo igre. S formalne strane, Čudić parodira slovensku antitezu, a s druge, sadržajne, obrađuje teme i motive koji su karakteristični za poeziju Vaska Pope (na tragu priče “Niko i ništa” iz zbirke “Život bez muke”), kao da pokušava da odgovori na pitanje: kako bi Popa pisao kada bi mu sinulo da je pesnik za decu? Ova pesma je druga strana divljenja stvorenom svetu, jer lepota onog što je prizvano u postojanje mnogo oštrije dolazi do izražaja kada se sudari sa svojim naličjem – nepostojanjem. Kao što, recimo, Ruževićeve pesme koje prihvataju svet zvuče mnogo ubedljivije od pesama onih pesnika koji su oduvek imali “poverenja u lepotu sveta”. Jer ih je pisao pesnik koji je prošao kroz pakao odricanja, negacije i sumnje.

O ČEMU SANJA BUDIŠA

Poseban ciklus pesama posvećen je Budiši i njegovim malim snovima pred buđenje. Šta sanja mali Budiša? O čemu inače sanjare dečaci: svaki san je nova pustolovina, a Bu-

diša postaje neko drugi u snu, menja likove i zanimanja i otkriva svet, u celini i u pojedinostima. U jednom snu postaje pan Mrsislav Mrzovoljski, vitez od Zle Volje, koji je toliki namćor da ga je mrzelo da nauči maternji jezik; u drugom dospeva u svet u kojem su oživeli junaci iz knjiga (što mu rešava i neke konkretne životne probleme: “Ta što da čita, knjige da ganja, / Lektiru Budiša, prosto, prosanja!”); u trećem je svetski putnik koji stiže do polutara gde se magnetne sile za njega bore, u četvrtom postaje krotitelj zmija, u petom donski Kozak, gusarski kapetan... Nema kraja Budišinim transformacijama. Čudić ne bi bio Rableov učenik kad ne bi ubacio gozbene slike čak i u poeziju za decu. U jednoj pesmi Budiša sanja da je postao baštovan koji gaji samo jestivo cveće (jadno cveće, šta si dočekalo, da te Čudić u tanjiru služi):

Ta nije čovek samo zbog jela,
Al' pohovana ruža bela,
Bila bi, ipak, lepa – cela
Za jezik isto kao za oko,
Pa hrizantema ko mortadela,
Pa one tako ljupke frezije,
De, probaj slobodno, zamezi je!

Dosta je cveće bilo duševna hrana, vreme je da se nabode na čačalicu i nahrani groteskno telo. Ali, ne gleda Budiša samo u pjat sa usoljenim georginama i dinstanim karanfilima, ume on da podigne glavu i gore, ka noćnom nebu osutom zvezdama, da se do trepavica i zenica pogruži u noć koja ima čudesnu moć da skrije okolinu i otkrije beskraj. Pa posle veruj onima koji kažu da čuda ne postoje!

Kada se kosmos treptavog sjaja
Nasluti kao svet bez kraja
Budišu hvata nešto ko seta.
Oh, kako setan očima šeta,
Pa zatim nekakvo čudno divljenje
Ta veliko je ovo življenje,
I on je srećan i velik sve dok,
Sve dok je čuda svetskog svedok!

Koga zanima u čemu se sastoji veličina čoveka, neka čita
Čudićevu poeziju za decu od 7 do 107 godina.

ODISEJA JEDNOG DUGMETA

Čudić je napisao i dramsku poemu “Dugme lotalica” koja je poslužila kompozitorki Ivani Stefanović kao libreto za prvu radio-operu za decu. “Dugme lotalica” ima prstenastu strukturu, liči na kineske kutije, kad otvorimo jednu, u njoj je druga (samo manja), u drugoj treća (još manja) i tako redom. U prvom prstenu je utopijska zemlja kojom vlada knez Hranislav koji je svoju idealnu državu – izmislilo do sitnica. U njoj “svako živi ko da sanja / Na večitom času blagostanja”. Hranislava zatičemo kako se prežderava za carskom trpezom, u društvu dvorana i ostalih udvorica. Pokretač radnje je prepuna Hranislavljeva trbušina – toliko se prejeo da mu je otpalo zlatno dugme sa prsluka i odlutalo u mišju rupu, u carstvo tame. Potraga za dugmetom ne uspeva, a radnja se premešta u sledeći prsten – mišje carstvo kojim vlada knez Mišomor, vrhovni glodar. Zlatno dugme je idealna kruna za Mišomora koji se proglašava

kraljem (kad mu je već kruna pala s neba), i organizuje slavlje na kojem se njegovi podanici toliko obloču i utonu u pijani san, da dođu bubašvabe, ukradu dugme i odnesu ga u Buba-dvor gde stoluje glavni švaba među bubama – knez Mravomor. Zlatno dugme, do malopre mišja kruna, postaje štit za Mravomorov nežni stomak i tako rešava ključni, vekovni problem svih bubašvaba: “Moj narod je prirodno napaćen / Što mu je knez zlatan nepozlaćen”. Eto povoda i za bubašvablje slavlje, koje se završava kišom i propratnom poplavom koja izbacuje dugme baš ukraj mravinjaka. Tu stižemo do poslednjeg prstena dramske poeme – mravi proglašavaju dugme (bivšu mišju krunu i bubašvablji štit) za svoju zlatnu lađu, ukrcavaju se i zaplove “s pesmom / Kroz baštenske leje, / Preplovili tri barice / Ispod orhideje” da bi se nesrećno nasukali na baštensko blato. I tu se priča zaokružuje, vraćamo se na početak, u prvi prsten od kog smo i krenuli u ovu malu pustolovinu sa našim dugmetom lutalicom – kneževski baštovan Milovan otkriva dugme i kači ga kao orden na svoju radnu bluzu (kad se već knez Hranislav nije setio da ga odlikuje za zasluge na radu). Na kraju se dugme vraća pravom vlasniku, Hranislavu koji Milovanu održi kratku lekciju o vlasništvu i sreći:

De, ne plači, Milovane, mani sad to,
Al' upamti, ne mož' svak' da nosi zlato!
Nije sreća, Milovane, sve što sjaji,
Za kaznu mi zlatan čičak ti odgaji!

Dok Milovan ukršta nepoznato i poznato, tražeći čičkasto zlato, poema se okončava monologom dugmeta ex lutalice, žalopojkom nad tužnom dugmećom sudbinom:

Bejah kruna, bejah oklop, zlatna lađa,
Nema sreće ko se kao dugme rađa!
Od zlata sam, al' bez sreće, peh do peha,
Bolje prođe u životu brat od pleha!
Brat od pleha sa prosjačkih skromnih rita
Bezbrizno po svetu ludom s gazdom skita!

“Dugme lotalica” je specifičan pozamanterijski artikal – dugme sa duplim dnom. Ispod dramske poeme za decu krije se satirička alegorija, koja upućuje i na socijalističko društveno uređenje, ali i na podeljenost čovečanstva na države i nacije, svako u svom toru i oboru sa svojim ovnom-predvodnikom na čelu, kao i na vrednosnu lestvicu koja važi za sve poretke sveta, sa zlatom na vrhu te lotre. Zato monolog dugmeta ima poučan karakter, ali nije to jeftina pedagogija na kakvu smo navikli, već kratka lekcija o tome da istinske vrednosti postoje, te da se ne mora verovati na reč bilo kom ideološkom poretku koji se zasniva na moći i novcu.

PESNIK SPOREDNIH ULICA

U poemi “Majstorska” Čudić nas vodi na putovanje sa čovekom koji traga za savršenstvom. Njegov junak nije ni argonaut, ni slikar, ni pesnik, ni profesor estetike, niti bilo kog sličnog zanimanja koje bi nam palo na pamet kad se pomene savršenstvo. Čudićevo oko je osetljivo na nešto što ne spada u rabljene pesničke drangulije, a pesničko srce mu zaigra na prizore koje je poezija prezrela i okrenula glavu od njih, zapušivši nos obema rukama i štipaljkom. On

gleda svet oko sebe, nema mnogo poverenja u velike reči i uobičajene predstave o veličini i značaju. Čudićev junak je moler koji se uputio Bulevarom revolucije da pronađe savršenu četku: “On je u lovu na idealno”.

Za Čudića je karakterističan spoj visokog i niskog, kod njega uzvišene predstave bivaju spuštene na zemlju, dosta bolno, bez padobrana. A istinske vrednosti Čudić pronalazi u običnom, svakodnevnom, zanemarenom, gurnutom na marginu interesovanja, u ovom slučaju – u starim zanatima, moleraju i četkarstvu. Ispostavlja se da je bavljenje ovim naizgled tako profanim delatnostima pravi put za dostizanje čak i nekih moralnih kvaliteta: “Čovek kom dlaka život znači, / Ne može biti površan, lakom!” Kad se nađe među četkama svih veličina, vrsta i namena u radnji adekvatnog imena “Najbolja molerska četka” – molera obuzima strast, kao ljubitelja umetnosti na izložbi slika ili u koncertnoj dvorani. Našao se okružen žuđenim idealom, tamo gde “vid se opija samo dlakom”. Moler, pravi majstor svog zanata, u radnji nailazi na svog parnjaka po majstorstvu – na četkara koji pravi savršene četke i “sate provodi nad svakom dlakom”.

Čudić ovaj majstorski svet slika sa puno blagonaklonog humora, igrajući se rečima, žonglirajući pojmovima vezanim za četkarsku i molersku struku. Tako je četkar “čovek kom dlaka život znači”, on se trudi oko svake četke i četkice koju pravi, daje sve od sebe: “A, ipak, sve je neizvesno / Ko da mu život visi o dlaci”. Kada četkar počne moleru da pripoveda naširoko o svojim proizvodima, za jednu četku veli da su mu njene dlake posebno drage, “Jer konj od čijeg je repa skrojih / Tri je imao konjske snage”. Ispovedajući se moleru, četkar priča o svojoj životnoj drami: “Ostadoh

žrtva sopstvene strasti, / A bejah takav i na početku, / Biti najbolji il' propasti / I život dati za dobru četku”.

Čudić četkarski zanat predstavlja kao istinsku umetnost kojoj čovek posvećuje čitav svoj život, te izlaže nešto što bismo mogli nazvati teorijom ili poetikom četkarstva: “Praviti četke je predivno, / Al' za to treba inspiracija! / Ja to osećam intuitivno: / Nadahnuće plus zanimacija!” Sve to deluje komično, ali ova formula koju je smislio Čudićev četkar na osnovu svog bogatog iskustva ne razlikuje se mnogo od formule Marine Cvetajeve da je umetnost delo truda i čuda. Cvetajeva je pisanje pesama poredila sa obućarskim zanatom, a Čudić je pronašao umetnost u moleraju i četkarstvu. Između ostalog, i zato što ju je tu moguće naći nego u onome što nam se zvanično predstavlja kao umetnost, a što se ofuca brže nego molerska četka ili valjak. Na kraju poeme shvatamo da i ona definitivno ima duplo dno, da se ne radi samo o zanatima, već i o alegoriji o umetnosti. Jer stari, proćelavi četkar kad proda svojih ruku dela moleru, ostaje sam u radnji i tuguje za odlepršalim četkama, kao što neki slikari žale za platnima koja vise po tuđim kućama:

A četkar svoje četke sneva,
Za njima žali i boluje...
Moler mu slavu širi i peva,
Po svetu farba i moluje.

Ima i Čudić poverenja u lepotu sveta, samo što on tu lepotu ne vidi tamo gde i većina ostalih pesnika, već u naizgled običnom, skrajnutom, svakodnevnom, sporednom, u malom svetu malih ljudi. Čudić spada u one pesnike koji su

uvek bili sumnjičavi prema sporednom nebu, ali su zato poeziju tražili i nalazili po sporednim ulicama.

U ZNAKU ČUDA

Na kraju ovog kratkog uvoda u Čudićevu poeziju za decu, mogli bismo reći da je ponekad nomen zaista omen. I da je sposobnost čuđenja neophodan uslov za književnu delatnost, ali i za ispunjen život. O tome govori Čudićev autobiografski fragment iz knjige "O prirodi stvari":

MALO ČUDO, VELIKIH OČIJU

Bio jednom jedan mali malečki dečak. Zvali su ga Čudo. I on se čudio i čudio. Čudio se svemu što je sretao na svom putu od kuće do škole. Čak mu je dan bio kratak za njegovo veliko čuđenje. On je bio mali kao mrav, a njegovo čuđenje veliko kao kuća, pa su ga zvali i mali Čudka. A mali Čudka se čudio što ga tako zovu kad je njegovo čuđenje veliko kao svet kojim je hodao susrećući velika čuda. I dečko je, mada mali malecki, pomalo rastao, ali se čuda nisu u odnosu na njega smanjivala, već su i dalje rasla i umnožavala se. I dečak je pomalo bio umoran od čuđenja i žalio je što su ga tako prozvali, jer čudu nije bilo kraja. No, njegova priča nije mogla a da ne bude stalno čuđenje. Neka, navići ću se jednom na čuda, pa ću živeti s mirom! Ali, to se na sreću nije desilo. Kako da živim s mirom kad ne znam ni jedan pouzdan odgovor na tolika pitanja?!

Zvali su ga i Čudo-Ludo i Čutka-Lutka i svakako su ga zvali, ali on nije imao nameru da se brani, on se samo pitao i pitao: šta je šta i šta je od čega, i kako ovo, i kako ono? Avion leti – čudo!?! Ptica leti – čudo!?! Gvožđurija se po šinama kotrlja – čudo!?! Za njega je, da li zato što su ga tako zvali, uvek sve što pogleda bilo u znaku čuda!

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

“Na bodljikavim linijama iscrtanom polju bosanskohercegovačke nastave tromatjernjeg jezika ovakva jedna knjiga može se u prvi tren učiniti kao da je greškom istrčala, pogriješila vrijeme i teren idealan za neigru, zalutala među iskusne igrače koji iz punih pluća mumlaju državnu himnu bez teksta. Utisak, međutim, vara, osim ako na školskoj tabli ne piše: nemaj druge poezije osim himne.”

Iz predgovora

